

ÇALIŞMA ORTAMI

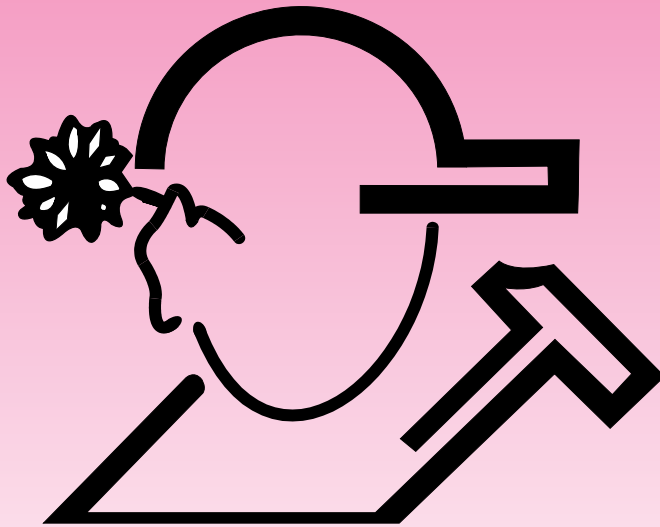
İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 99

Temmuz - Ağustos 2008

- 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Günü:
Bu Yılın Vurgusu Eğitim
 - Küçük İşyerleri Ortak İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu
 - Sincan Organize Sanayi Bölgesi'nde Ortak İş Sağlığı
Güvenliği Kurulu Toplandı
 - Gürültü Yönetmeliği: Yeni Açılımlar ve Yeni Limitler
 - Hazır Beton Taşıyıcıları İçin Çevreci Bir Çözüm Önerisi
 - Mutluluk Arayışları ve Anı Yaşama Yaklaşımı
 - Veteriner Halk Sağlığı ve Zoonozlar
 - Büyük Beş Kişilik Özellikleri ve Mesleki Eğilim Boyutları
 - "Dinleyici"den "Seyirci"ye Bir Konserin Düşündürdükleri
 - Benden Selâm Söyle Anadolu'ya
 - Türkiye'de İş Kazası İstatistikleri: Onunla da Olmuyor,
Onsuz da Olmuyor
 - Güvenlik Kültürü: "Akacak Kan Damarda Durmaz...!"
 - İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım
- Kaynak İşlerinde Kullanılan Robotun Kontrol ve Onarımı

www.fisek.org.tr

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu" nuzu
Ödemek İster misiniz?*

*Fisek Enstitüsü'nün 26. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 16. Yılı*

12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Günü : Bu Yılın Vurgusu Eğitim

Derleyen: Onur SUNAL*

Her yıl 12 Haziran, 'Dünya Çocuk İşçiliği İle Mücadele Günü' olarak kutlanmaktadır. ILO(Uluslararası Çalışma Örgütü), 2002 yılında dünyada çalışan 100 milyonlarca çocuğun içinde bulunduğu duruma dikkat çekmek için, 12 Haziran gününü çocuk işçiliği ile mücadele günü olarak seçmiştir.

Her yıl ILO, 12 Haziran için bir tema seçmektedir. Geçmişten günümüze bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 2002- Çocuk Emeği Olmayan Bir Gelecek
- 2003- Çocuk Kaçakçılığı
- 2004- Kapalı Kapılar Ardında: Hizmetçi Çocuklar
- 2005- Ağır Bir Yük: Madenlerde ve Taş Ocaklarında Çocuk Emeği
- 2006- Çocuk Emeğinin Sonu: Birlikte Başarabiliriz
- 2007- Çocuk Emeği ve Tarım
- 2008- Eğitim: Çocuk Emeğine Doğru Yanıt

Bu yıl ILO tarafından seçilen tema; eğitim. Seçilen bu tema doğrultusunda ise 3 tane slogan belirlenmiş:

- Asgari çalışma yaşına gelene kadar bütün çocuklar için zorunlu eğitim.
- Eğitim politikalarının meslek edindirmeyi hedeflemesi ve kalitesinin yükseltilmesi
- Çocuk emeği konusunda bilgilendirici eğitimin artırılması

ILO, yayınladığı raporlarda çalışan çocukların içinde bulunduğu durumu gözler önüne sermeye çalışmaktadır. 1992 yılından beri yürütülen IPEC programı ile, çalışan çocuklar eğitime yönlendirilmiş ve en kötü biçimler olarak kabul edilen bazı çalışma şekillerinin ivedilikle ortadan yok edilmesi için, yoğun çaba sarfedilmiştir.

138 sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi ve 182 sayılı Çocuk Emeğinin En Kötü Biçimleri Sözleşmesi çerçevesinde, çocuk işçiliği ile mücadele etmek konusunda hükümetlere, işçi-işveren sendikalarına, sivil toplum örgütlerine ve toplumlara büyük görevler düşmektedir. 12 Haziran bu açıdan, bütün tarafların biraraya gelmesi ve çalışmaların ortak yürütülmesi ve kamuoyunun bilinçlendirilmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır.

ILO'nun tahminlerine göre, 5-14 yaş arasında yer alan 165 milyon çocuk ağır koşullar altında çalışmaktadır. Bunların önemli bir kısmı ise, çocuk işçiliğinin koşulsuz en kötü biçimlerinden sayılan işlerde çalışmaktadırlar.

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

Çocuk işçiliğın en önemli nedeni, fakirliktir. Çocuğın ailenin geçimine sağlayacağı katkı, eğitimden daha önemli görüldüğü için çocuklar çalıştırılmaktadır. Aileler, kız ya da erkek çocuğu okula göndermek konusunda da bir tercih yapacakları zaman erkek çocuk, hep daha şanslı olmaktadır.

Çocuğa meslek edindirecek düzgün ve kaliteli bir eğitim, ileride emek piyasalarına vasıflı bir işçi olarak girilmesini temin etmektedir. Düzgün bir iş ise, hem geliri çoğaltmakta hem de verimliliği arttırmaktadır. Bunun için bütün çocuklar, en azından ilk öğretimlerini tamamlamalıdır. Bu, 2015 Milenyum Hedefleri arasında da yer almaktadır.

Yine ILO'nun tahminlerine göre, 70 milyon okuma çağındaki çocuk okula gitmemektedir. Ortaokula devam etme oranı ise bütün dünyada erkekler için %46 kızlar için ise %43'tür. 15-24 yaş arası 85 milyon çocuk/genç işsiz ve 300 milyon çalışan da geçimini bile sağlayamayacak kadar düşük ücretle çalışmaktadır. ILO'ya göre; iyi bir iş için, fakirliğin sona ermesi için ve çocuk emeğinin yok olması için iyi bir eğitim, tek yol olarak gözükmektedir.

ILO/IPEC'in yeni yayınladığı rapor, 34 ülkeye ayıt eğitim ve çocuk işçilik verilerine dayanıyor. 'Child Labour and Education: Evidence From SIMPOC Surveys' adını taşıyan ve 2008 yılında kamuoyuna duyurulan bu raporda, çalışmanın çocukların okula gitmesine engel olduğu ve bunun da çocukları eğitimsizlik-yoksulluk sarmalına mahkum ettiği belirtiliyor.

Dünyada 72 milyon çocuk ve 774 milyon erişkin, ilköğretim imkanlarından mahrum bırakılmış durumda. Aynı zamanda eğitim ve çalışma hayatını birarada sürdürmeye çalışan 100 milyonlaca çocuk da, kendine iyi bir gelecek sunacak hayat ve mesleki bilgilerden yoksun görünüyor.

Bu yıl ITUC (International Trade Union Confederation-Uluslararası İşçi Sendikaları Konfederasyonu), çocuk emeği konusunda 'Mini Action Guide' adını verdiği ve üyesi bulunan sendikaları konu ile ilgili daha aktif olmaya çağırarak bir yol haritası çizme hazırlığında. ITUC, 155 ülkede 168 milyon işçiyi temsil eden 311 sendikayı, üyesi olarak bulduruyor. Bu büyük temsil gücünden yola çıkarak, bugüne kadar gösterdikleri çabaları arttırmaları konusunda sendikalara işbirliği çağırısında bulunuyor.

Bu arada ILO'nun Burma'da yaşanan sel felaketinden sonra bu bölgede çocuk kaçırılma ve zorla çocuk çalıştır-

ma vakalarının artacağı yönündeki derin kaygılarına katılan ITUC, bu konuyla ilgili Uluslararası bir duyarlılık oluşturulması gerektiğini düşünüyor.

Global March Against Child Labour adlı örgütün kampanyalarından biri de eğitim konusunda. Çocuk işçiliğini sona erdirmek konusunda yaptığı çalışmalarla adını duyuran ve merkezi Hindistan'da bulunan bu kuruluşun önemli kampanyalarından birisi de Global Campaign for Education. Yani Eğitim için Küresel Kampanya. 2000 yılında Dakar yapılan bir toplantıda 164 ülkenin gereklerini yerine getirmek üzere söz vererek imzaladığı sözleşme gereği, her yıl önemli etkinlikler yapıyor.

Bu yıl ILO'nun Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü kapsamında seçtiği temanın da eğitim olması her yıl 21-27 Nisan arasında yapılan etkinlikleri artırdı. Bu yıl 23 Nisan'da aynı anda 7,5 milyon çocuk, öğretmen ve kampanya gönüllüsü ders yaptı. Dünyanın 100'den fazla ülkesinde aynı gerçekleştirilen etkinlikler bazı devlet başkanları da katıldı.

Grammy ödüllü Kolombiyalı sanatçı

Shakira ise bu yıl Onursal Başkan olarak Küresel Eylem Haftası'nda etkin bir rol üstlendi. Amerikan Kongresi'nde senatörler ve milletvekilleri ile ilgili çocuklarla birlikte görüşmeler yaptı. Aynı hafta, İngiliz Başbakan Gordon Brown ve Dünya Bankası Başkanı Robert Zoellick ile de görüştü ve desteklerini aldı.

Küresel Eylem Haftası'nda Onursal Başkan Shakira konuşuyor.

Vietnam, Afganistan ve Filistin'de eğitim haftası ile ilgili yapılan çalışmalara katılımın yüksek olması oldukça sevindirici bir gelişme olarak göze çarptı. Burundi, Etyopya, Liberya, Malavi, Senegal, Somali, Bangladeş, Lübnan, Filipinler, Arnavutluk, Gürcistan, Macaristan, Ürdün, Honduras, Meksika, Peru ve Uruguay etkinliklerin düzenlendiği 100'ü aşkın ülkeden sadece bazıları.

Küçük İşyerleri Ortak İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu!

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Bugün tam 30 sene önce Kimya Mühendisi diplomasına sahip biri olarak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Merkezi (İSGÜM)'de göreve başladığım zamanı hatırlamaya çalışıyorum. İlk aklıma gelen Müdürümüz Doç. Dr.İsmail Topuzoğlu'nun Hıfzıssıhha Okulu'nun konferans salonlarında düzenlediği devlet (Bakanlık) işçi, işveren, üniversite (vb.) temsilcilerinin katıldığı seminer, toplantı, diyalog – iletişim ortamı oluşturma, iyi uygulamaların paylaşılması çabalarıdır. Bu toplantılardan birinde değerli hocamız Dr.Cahit Erkan'dan ilk defa "ergonomi" dersini de dinleme şansını bulmuştum.

(Soldan sağa : Kim.Müh. Mustafa Taşyürek, Prof. Dr.İsmail Topuzoğlu, Prof.Dr.Nazmi Bilir birlikte)

Daha sonra öğrencisi de olma şansına kavuştuğum Prof.Dr. İ.Topuzoğlu hocamızın ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği konusunun daha da ileri götürülmesi açısından gerçekleştirilebilir düşüleri vardı.

Bu düşlerden biri de sanırım sanayiden sayılan ve 50 den fazla işçinin çalıştığı işyerlerinde oluşturulması gereken **iş sağlığı ve güvenliği kurullarının** (İSIG K) kanun, tüzük (ve daha sonra yönetmelik)te belirtildiği amacı ve görevleri gerçekleştirebilmek için düzenli ve etkin çalışabilmesidir.

1985 yılında **İş (Güvenliği) Müfettişliği**'nden ayrılıp sanayide **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Uzmanı** olarak görev yapmaya başladıktan sonra, hocamızla her karşılaştığımda, büyük bir ilgi ile benden işyerinde İSIG Kurulu ve çalışmaları ile ilgili bilgi alması, bu kurula verdiği önemi gösteriyordu.

Çünkü kurul işçi, usta, idareci, iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi, işveren vekili gibi işyerinde çalışanları olabildiğince temsil eden kişilerden oluşmaktadır. Ortak aklın temsil edilebileceği bir oluşumdur.

İşyerlerinde, belkide ülkemizde, gördüğümüz en büyük eksikliklerimizden biri sağlıklı ve yapıcı bir iletişimin olmayışıdır. İşin içerisinde olunmadığı zaman diğerlerinin hep yanlış yaptığını ve hatalı davrandığını sanılmakta empati kurulamamaktadır.

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fisek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

1985 yılının Temmuz ayından bugüne dek nerdeyse kesintisiz her ay İSIG kurullarına katılıyorum. Bu kurul toplantılarında zaman zaman hep hoşuma giden tartışmalar yapılmaya, kararlar alınmaya da, genel olarak iş sağlığı ve güvenliği açısından çok önemli görevleri yerine getirdiğini, iyi işleyen kurulların o işyeri ve orada çalışanlar açısından büyük bir şans ve iş sağlığı iş güvenliği açısından iyi bir iletişim ortamı olduğunu görüyorum.

Bilindiği gibi **sanayiden sayılan** [*Sanayiden sayılacak işlerin esasları şunlardır:*

- a) Her türlü madenleri arama ve topraktan çıkarma, taş, kum ve kireç ocakları.*
- b) Ham, yarı ve tam yapılmış maddelerin işlenmesi, temizlenmesi, şeklinin değiştirilmesi, süslenmesi, satış için hazırlanması.*
- c) Her türlü kurma, onarma, sökme, dağıtma ve yıkma.*
- d) Bina yapılması ve onarımı, değiştirilmesi, bozulması, yıkılması ve bunlara yardımcı her türlü sınaî yapım.*
- e) Yol, demiryolu, tramvay yolu, liman, kanal, baraj, havaalanı, dalgakıran, tünel, köprü, lağım ve kuyuların yapılması ve onarımı, batıkların çıkarılması ve bataklık kurutma.*
- f) Elektrik ve her çeşit muharrik kuvvetlerin elde edilmesi, değiştirilmesi, taşınması, kurma ve dağıtma.*
- g) Su ve gaz tesisatı kurma ve işletmesi.*
- h) Telefon, telgraf, telsiz, radyo ve televizyon kurma.*
- i) Gemi ve vapur yapımı, onarımı, değiştirilmesi ve bozup dağıtma.*
- j) Eşyanın istasyon, antrepo, iskele, limanlar ve havaalanlarında yükletilmesi, boşaltılması.*
- k) Basımevleri. (İş Kanunu .Madde.111)]*

devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde her işveren(in) bir **iş sağlığı ve güvenliği kurulu** kurmakla ilgili yükümlüğü (1475 sayılı önceki iş kanununda olduğu gibi) 4857 sayılı yeni İş Kanununda da (80 .maddesi) yinelenmiştir. Hatta yeni iş kanunu ile "**İşverenler(e) iş sağlığı ve güvenliği kurullarınca iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun olarak verilen kararları uygulama yükümlüğü (ilk defa olumlu bir yenilik olarak) getirilmiştir.**

26 Mayıs 2008 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan ve iş kanununda değişiklik yapan kanunla, [önceki İş Kanunu'nun 81 nci ve 82 nci maddeleri birleştirilerek ve çok önemli bulduğumuz değişiklikler de yapılarak] işverenlere "**devamlı olarak en az elli işçi çalıştırdıkları işyerlerinde** alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve

güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla, işyerindeki işçi sayısı, işyerinin niteliği ve işin tehlike sınıf ve derecesine göre;

- "İşyeri sağlık ve güvenlik birimi" oluşturulması,
- Bir veya birden fazla "işyeri hekimi" ile gereğinde diğer sağlık personelinin görevlendirilmesi,
- Sanayiden sayılan işlerde "iş güvenliği uzmanı" olan bir veya birden fazla **mühendis veya teknik elemanı** görevlendirilmesi, yükümlülüğü getirilmiştir.

10.6.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Kanunundan önceki iş kanununda da "işyeri hekimi" çalıştırılması ve "işçi sağlığı ve iş güvenliği kurulları" oluşturulması yükümlülüğü vardı.

Elliden fazla işçi çalıştıran (ve yasalara uyan) her işyeri, kısa süreli ya da (işçi sayısına göre) tam gün çalışan bir işyeri hekimi çalıştırıyor, sağlık birimi oluşturuyor.

Tam gün çalışan işyeri hekimi ve iki hemşiresi olan (aralıksız 16 yıl) çalıştığım büyük bir sanayi kuruluşunda, İSİG Kurul toplantılarında, işçi (sendika) temsilcilerinden genellikle gece vardiyaları ile ilgili, iş sağlığı açısından sürekli istek ve yakınmalar sürekli geliyordu. Bunlar özellikle belirli saatlerde uygulanması gereken enjeksiyonlar ve acil durumlarda sağlıklı-uygun ilk yardım uygulamaları, ambulans olmasına karşın, bunu kullanacak yetkin şoförün o an bulunmayışı vb. ilgili. Bulduğumuz ilk çözümümüz, gece vardiyasında da sağlık memuru olan kardeş kuruluştan yararlanmak olmuştur. Ancak burada da vardiyadaki sağlık perso-

nelinin tutum ve davranışları, lojistik destek vb. ilgili şikayetler hep İSİG kurul gündemini işgal etti, sorun çözülememişti.

Acaba Fişek Enstitüsü'nün Ankara Ostim ve Sincan Organize Sanayi Siteleri ile İstanbul Yenibosna Doğu Sanayi Sitesi'nde, özellikle 50'den az işçi çalıştıran işyerleri için oluşturduğu "işyeri ortak sağlık ve güvenlik birimi" modeli büyük işyerleri- sanayi kuruluşları için de oluşturulamaz mıydı? Aynı holdinge bağlı, aynı sahada yan yana bulunan ve her birinin kısa süreli ve tam gün çalışan işyeri hekimi, hemşiresi/sağlık memuru, reviri olan ve 3 vardiya çalışan işyerlerinin sağlık birimleri "büyük işyerleri ortak sağlık birimi" olarak birleştirilemez miydi? İşçiler daha iyi iş sağlığı hizmeti alamaz mıydı? Üç adet ambulans – hasta nakil aracı olmasına karşın, bunların gece vardiyalarında uygun kullanılamaması ve değerlendirilememesi sorunu çözülemez miydi?

İleri görüşlü, emeğe saygılı işveren vekilinin öncülüğünde, iyi niyetli işverenin ve işçi sendikalarının da önemli desteği ile, yapılan fizibilite çalışmalarının sonucunda da her kesim için karlı ve yararlı olduğunun görülmesi sonucu; 1990'lı yılların başında bu büyük işyerlerinde "Kocaeli için halen iyi bir örnek olan" bir ortak sağlık birimi kuruldu. Bu ortak sağlık birimi 24 saat, çok başarılı çalışmalar yapılmakta, şirketlerin düzenlediği memnuniyet anketlerinde en yüksek memnuniyet puanlarını almaktadır. Burada yasanın öngördüğü işyeri hekimlere ilave olarak, uzman hekimler, diyetisyenler / beslenme uzmanları ve iş Psikologlarından da yararlanıldığı gibi, işçilere check-up'da yapılmaktadır.

Bu kuruluşlarda ortak işyeri sağlığı ve güvenlik birimi oluşturulması sonucu iş sağlığı hizmetlerine ilave olarak gerçekleştirilen çalışmalar şöyle özetlenebilir:

- Kazaların ve kaza raporlama sistemlerinin paylaşılması
- Ortak eğitimler düzenlenmesi .
- Eğitim materyelinin paylaşımı (CD, video, notlar vb.)
- İşyerlerinden birine ait olan yangın tatbikat sahasının ortak kullanımı
- Ortak koruyucu aşılama (yaklaşık % 40 tasarruf)
- Ortak emisyon ölçümü
- Kişisel koruyucu ekipmanların ortak hale getirilmesi
- Fabrikaların ekip tarafından gezilerek iş sağlığı ve iş güvenliği gözlemlerinde bulunulması

Sağlayacağı faydalar teker teker analiz edilerek diğer çalışma konuları ise şöyle belirlenmiştir;

- [Pazarlık gücünü, nitelik & kaliteyi artırma, yerli üretimi gerçekleştirme ve ithal kolaylığı oluşturma faydası sağlama için] Ortak satınalma (iş güvenliği malzemeleri, iş elbiseleri, ayakkabılar, yangın söndürme ve döküntü saçını önleme malzemeleri, acil durumlara müdahale donanımları vb.)
- Resmî makamlara karşı ortak hareket (yasal izinler, test ve ölçümler, ölçüm cihazlarının ortak kullanımı vb.)
- Ortak atık ve tehlikeli atık yönetimi (taşıma, bertaraf, değerlendirme, vb.)

Kocaeli'deki Büyük İşyerleri Sağlık Biriminden iki görüntü

(Prof.Dr.İsmail Topuzoğlu, Ostim-İvedik Organize Sanayi Sitesi'ndeki Fişek Enstitüsü'nün Küçük İşyeri Ortak Sağlık Güvenlik Birimi'nde.

- Eğitim, bilinçlendirme, denetim, bilgi paylaşımı
- Ortak acil durum yönetimi
- Müteahhit / taşeron / alt işveren çalıştırmanın İSİG-Çevre açısından standardizasyonu
- Ortak topluma katkı faaliyetleri.

Bugün bu çalışmaların yukarıda belirtilen yasal temele de kavuştuğunu görüyoruz.

Böylece **Prof.Dr.İsmail Topuzoğlu** hocamızın düşüncesinin bir kısmını, öğrencileri olarak, gerçekleştirdik diyebilir miyiz?

Maalesef evet diyemiyoruz.

Prof.Dr. Nusret Fişek, Prof.Dr.İsmail Topuzoğlu gibi hocaların(*) vizyonunu gerçekleştirme misyonunu üstlenen öğrencileri, düş görmeye devam ediyor.

Sanayiden sayılan ve tüm işyerlerinin %98'ini oluşturan, **50'den az işçi çalıştıran işyerlerinin** iş sağlığı ve iş güvenliği sorunlarına çözüm nasıl bulunacak? Bunların yasal olarak iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi, iş sağlığı ve güvenliği kurulu da yok.

50'den az işçi çalıştıran işyerlerinin **"İşverenler(i) işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlü"** değil mi ?

Bu küçük işyerlerinin **"işverenler(i) işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vermek zorunda"** değil mi?.

Örneğin; 10-15 işçisi bulunan bir işveren tek başına **"gerekli her türlü önlemi"**, **"araç ve gereçleri noksansız"** belirleyebilir mi? Onların daha fazla ortak

* Yazımıza noktayı koymadan önce; özellikle işyerlerinde en büyük eksiklerimizden biri olan iletişim ve yetişkin insanların eğitimi konusunda; İşyeri Hekimi Temel Eğitimi Sertifika Kurs'larında "iletişim becerileri" derslerini yıllarca büyük bir zevkle dinlediğimiz, ne yazık ki 18 Haziran 2008 tarihinde kaybettiğimiz değerli hocamız Prof.Dr. Sudi Bülbül'ü saygı ve sevgi ile anıyoruz. Ruhu şad olsun.

akla, bilgi ve deneyim paylaşımına ihtiyacı yok mu? Bunların iş sağlığı ve güvenliğinin nitelikli iki uzmanı olan İş Güvenliği Uzmanı ile İşyeri Hekimlerinin uzmanlıklarından yararlanma gereksinimleri yok mu? Varsa bu gereksinim nasıl karşılanabilir?

Bu sorulara Fişek Enstitüsü **"neden olmasın"** diyor. Söyleyecek yeni bir şeyleri olmayanlar hep eleştirir de bu kuruluşun yöneticileri eline aldığı iş sağlığı ve iş güvenliği bayrağını daha da yukarılara çıkarmak için olanca gücüyle çalışıyor.

50'den az işçi çalıştıran işyerleri , bugün, özellikle sanayi sitelerinde yaygın bir şekilde, **"ortak iş sağlığı birimi"**nden, en az işe giriş muayeneleri, periyodik sağlık muayeneleri, bir takım radyolojik ve odyometrik testler vb. hizmetleri almaktadır. Hatta Fişek Enstitüsü gibi bazı kuruluşlardan yasanın öngördüğü **"ortak iş sağlığı ve güvenliği"** birimi hizmetlerini almaktadırlar.

Büyük sanayi kuruluşlarına hizmet vermesi için (çekine çekine) ortak iş sağlığı birimini oluştururken Prof. Dr. İ.Topuzoğlu hocama sormuştum, böyle bir oluşumun organizasyonu, yasal boyutu, kadrosu, binası, laboratuvarları, alet ve edevatları vb. nasıl ve ne olmalıdır diye.

Merak ediyorum, diğer bir öğrencisi olan Prof.Dr. A.G.Fişek'in küçük işyerleri için **"ortak iş sağlığı ve güvenliği kurulları"** oluşturma düşü, aslında vizyonu'nu gerçekleştirme çabasına hocamız ne der?

(Yukarıdan aşağıya : Prof.Dr.İsmail Topuzoğlu, Kim.Müh. Mustafa Taşyürek, Prof.Dr.A.Gürhan Fişek, Sağ.Me.Akif Tanbastılar Fişek Enstitüsü'nde, değerli hocamızın adını taşıyan eğitim salonunun merdivenlerinde.)

Hocam, bu gün nerdeyse her sanayi sitesinde öğrencileriniz , özellikle küçük işyerlerine yönelik **"iş sağlığı"** hizmetlerini götürmeye çalışıyorlar. Bu hizmetler yakın gelecekte **"iş sağlığı ve güvenliği"** hizmetleri gelişimi ve değişimini gösterecektir.

Arzumuz, bir gün başarılı toplantılarından birini yapan **küçük işyerleri ortak iş sağlığı ve güvenliği kurul** toplantısına Prof.Dr. İsmail Topuzoğlu'nun başkanlık yapmasıdır. Bu kurulun da yasal bir dayanağa kavuşmasıdır. Hatta yasal dayanağının hazırlanma aşamasında (önceki mevzuat olan) İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları Hakkında Tüzüğü hazırlanma aşamasında koyduğu katkıyı burada da göstermesidir.

İşte bu da bizim düşümemiz.

Sincan Organize Sanayi Bölgesi'nde Ortak İş Sağlığı Güvenliği Kurulu Toplandı

Bir ay önce Fişek Enstitüsü olarak Ostim-İvedik Organize Sanayi Bölgesi'nde başlattığımız öncü girişimi (Bakınız: Çalışma Ortamı Dergisi Mayıs Haziran 2008 No.98), bu kez Sincan Organize Sanayi Bölgesi'ne taşıdık. Fişek Enstitüsü'nün öncülüğünde, küçük işyeri ortak sağlık güvenlik birimi oluşturan, çoğu elliden az işçi çalıştıran işyerlerinden gelen, işçi ve işveren temsilcilerinin, işyeri hekimlerinin ve iş güvenliği uzmanının katılımı ile toplandı. Bu işyerleri, işyeri hekiminden de, iş güvenliği uzmanından da ortaklaşa yararlanıyorlar; şimdi de sıra ortak iş sağlığı güvenliği kurulunda (ISIGK). İlk toplantıda, yapılan bu öncü girişimin önemi ve getirdikleri anlatıldıktan sonra, yasaların ISIGK için öngördüğü görev ve yetkiler anlatıldı. Katılımcıların istemleri ile bir sonraki toplantının gündemi oluşturuldu. Daha çoğalmak ve daha çok paylaşmak dileğiyle herkes işinin başına döndü.

Gürültü Yönetmeliği: Yeni Açılımlar ve Yeni Limitler

Haluk ORHUN*

GİRİŞ:

06.03.2003 tarihinde, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından işyerlerinde gürültüye maruziyet ile ilgili olarak bir direktif yayımlandı. Direktifin tam adı şöyledir:

**"DIRECTIVE 2003/10/EC OF THE EUROPEAN
PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL
of 6 February 2003**

**on the minimum health and safety requirements
regarding the exposure of workers to the risks arising
from physical agents (noise)"**

Direktifin 17 bölümünde, Avrupa topluluğuna üye ülkelerin ilgili yasa ve tüzüklerini adı geçen direktife 15.03.2006 tarihinden önce uygun hale getirmeleri istendi.

Direktifin 16. Bölümünde ise, üye ülkelerin her beş yılda bir direktifle ilgili olarak uygulama raporlarını ve gürültünün etkilerini azaltma ile ilgili örnek uygulamalarını komisyona iletilmesinin beklendiği ifade edildi.

Ülkemiz, Avrupa Birliği Mevzuatına uyum çalışmaları sonucu, yukarıda belirtilen 06/02/2003 tarihli ve 2003/10/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifini esas alarak 23/12/2003 tarihinde "**GÜRÜLTÜ YÖNETMELİĞİ**"ni yayınladı. Yönetmeliğin 14. Maddesinde, Yönetmeliğin yayımı tarihinden 3 sonra yürürlüğe gireceğini açıkladı. Bu duruma göre Gürültü Yönetmeliğinin 23/12/2006 tarihinden bu yana yürürlükte olması gerekiyor.

GÜRÜLTÜ YÖNETMELİĞİ VE YENİ TANIMLAR:

Gürültü Yönetmeliği, 2003/10/EC Direktifinde ifade edilen gürültüye bağlı risk değerlendirmelerinde kullanılmak üzere 4. Maddede aşağıdaki önemli fiziksel parametreleri tanımladı:

a) En yüksek ses basıncı (Ppeak) : "C"-frekans ağırlıklı anlık gürültü basıncının maksimum değerini,

b) Günlük gürültü maruziyet düzeyi ($L_{EX, 8 \text{ saat}}$) (dB(A) re.20 μPa) : TSE 2607 ISO 1999: 1990 standardında tanımlandığı gibi, sekiz saatlik iş günü için, anlık darbeleri gürültünün de dahil olduğu bütün gürültü maruziyet düzeylerinin zaman ağırlıklı ortalamasını,

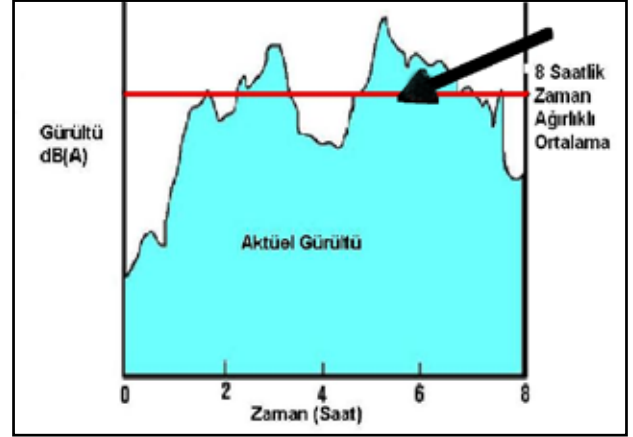
c) Haftalık gürültü maruziyet düzeyi ($L_{EX, 8h}$) : TSE 2607 ISO 1999: 1990 standardında tanımlandığı gibi, günlük gürültü maruziyet düzeylerinin sekiz saatlik beş günden oluşan bir hafta için zaman ağırlıklı ortalamasını, ifade eder.

Yukardaki tanımlarda adı geçen bazı ifadeler üzerinde durmakta yarar olacaktır.

Gürültünün zaman ağırlıklı ortalaması: Bir işyerinde yapılan işin niteliğine bağlı olarak değişik özellikte gürültü ortama yayılır. Örneğin sürekli (zaman içinde ses düzeyi değişmeyen bir fan sesi), kesikli (durup çalışan bir motor veya kesme işlemi,) vurma (çekiç sesi veya preste delme işlemi) sesleri ile karşılaşılır. Her üç ses tipine değişik sürelerde ve değişik düzeylerde maruz kalınabilir. Veya bu sesleri çıkartan makineler belli bir süre çalışmazlar.

Yönetmelik, her üç tipteki gürültünün 8 saat içindeki ortalama etkin değerini dikkate almaktadır. Örneğin bir işyerinde, gün içinde 4 saat 80 dB(A), 1 saat 85 dB(A), 1,5 saat 87 dB(A) ve 1,5 saat 75 dB(A) şiddetindeki gürültüye maruz kalınıyor ise 8 saatlik zaman ağırlıklı ortalama değeri 83 dB(A)'dır (HSE Daily Noise Calculator.)

Zaman ağırlıklı ortalama hesabı bir matematik formüldür. Ya gün içindeki değişik gürültü değerleri ve süreleri not edilerek elle hesaplanır veya gürültü düzeyi ölçen cihazlar tarafından hesaplanmış olarak elde edilir. 8 Saatlik zaman ağırlıklı ortalama Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1: Gürültünün zaman ağırlıklı ortalaması

dB(A) ve dB(C) arasındaki fark: İnsan kulağı, değişik frekanslardaki seslere eşit duyarlılıkta değildir. Gürültüye maruziyeti tam olarak değerlendirebilmek için, üretilen ses düzeyi ölçme cihazlarına insan kulağının değişik hassasiyet farklarının yansıtılması gereklidir. Bu amaçla "ağırlıklı frekans filtreleri" geliştirilmiştir. Uluslararası düzeyde ağırlıklı frekans filtreleri standartları oluşturulmuştur (IEC 60651.)

* Fiz.Y.Müh/İş Sağlığı Uzmanı

Ortamdaki ses düzeyi ölçümü sırasında, ses düzeyi ölçen cihazlarında standartlara göre A ve C filtreleri kullanılmalıdır.

Örneğin vurma gürültüsü ölçümünde C filtreleri, seçilir. Ağırlıklı frekans filtreleri kullanılmadan yapılan ölçümleri maruziyet değerlendirmelerinde kullanılması sakıncalıdır. Her ölçümde kullanılan filtreler mutlaka belirtilmelidir.

8 Saatlik veya haftalık zaman ağırlıklı ortalama:

Gürültü yönetmeliği, gürültüye maruziyet limitlerini günlük 8 saatlik zaman ağırlıklı ortalama gürültüye göre vermektedir. 8 saati aşan veya 8 saate ulaşmayan maruziyetler için ayrıca maruziyet limitleri oluşturulmuştur.

Eğer 8 saatlik zaman ağırlıklı ortalama işyerindeki gürültü düzeyini temsil etmiyor ise, 8 saatlik haftalık 5 iş gününün zaman ağırlıklı ortalaması kullanılır.

Örneğin 1. gün 85, 2. gün 80, 3. gün 75, 4. gün 70 ve 5. gün 80 dB(A)'lık gürültüye maruz kalınan bir işyerinde haftalık zaman ağırlıklı ortalaması 80 dB(A)'dır (HSE Weekly Noise Calculator.)

GÜRÜLTÜ YÖNETMELİĞİ

VE MARUZİYET SINIR DEĞERLERİ:

Gürültü Yönetmeliğinde, 2003/10/EC Direktifi doğrultusunda "Maruziyet Sınır Değerleri" Madde 5.'de şöyle ifade edilmiştir:

a) Bu Yönetmeliğin uygulanması bakımından, günlük gürültü maruziyet düzeyleri ve en yüksek ses basıncı yönünden maruziyet sınır değerleri ve maruziyet etkin değerleri, aşağıda verilmiştir;

1) Maruziyet sınır değerleri : $L_{EX, 8h} = 87$ dB (A) ve $P_{peak} = 200$ Pa

2) En yüksek maruziyet etkin değerleri : $L_{EX, 8h} = 85$ dB (A) ve $P_{peak} = 140$ Pa

3) En düşük maruziyet etkin değerleri : $L_{EX, 8h} = 80$ dB (A) ve $P_{peak} = 112$ Pa

$L_{EX, 8h}$ ifadesindeki EX: exposure (maruziyet) kelimesinin, 8h: 8 Saat'in kısaltılmış halidir. Pa: Basınç birimi Pascal'ın kısaltılmışıdır.

Yukardaki maruziyet değerleri gündeme gelirken iki limit değeritanımı ile karşılaşılmaktadır.

Maruziyet etkin değeri: Ortamdaki gürültüye çalışanın maruz kaldığı değerdir. Etkin değer işçinin kullandığı kulak koruyucusunun azaltma etkisini dikkate almaz.

Maruziyet sınır değeri: Etkindeğer ile benzer olup, işçinin kullandığı kulak koruyucusunun azaltma değerini dikkate alır.

Maruziyet etkin sınır değeri ve maruziyet sınır değerlerine ulaşmış işyerlerinde yapılması gerekli işlemler şöyle sıralanabilir:

En düşük maruziyet etkin değeri: Bir işyerinde $L_{EX, 8h} = 80$ dB (A) değeri ölçülmüş ise önlem olarak aşağıdaki girişimlerin başlatılması gereklidir.

- Gürültü ile ilgili risk değerlendirilmesi,
- Gürültüden etkilenen veya etkilendiği düşünülen (şüphelenilen) işçiler üzerinde sağlık araştırması başlatılması,
- Makinalarda bakım programlarının uygulanması,

d) Gürültüyü azaltmak üzere programların oluşturulması,

e) Gerekirse kişisel koruyucu denemesi,

f) Bilgilendirme ve eğitim çalışması için çalışma hazırlığı.

En yüksek maruziyet etkin değeri:

$L_{EX, 8h} = 85$ dB (A) düzeyinde bir maruziyet saptanmış bir işyerlerindeki önlemlere yönelik uygulama şöyle olmalıdır:

a) Teknik ve organizasyonel olarak gürültüyü azaltma çalışmasının başlanması,

b) Önlemlerin $L_{EX, 8h} = 85$ dB(A)'dan aşağıya düşürmediği durumlarda kişisel kulak koruyucu kullanımının başlatılması,

c) Sağlık tarama işleminin başlatılması (odyometrik test vs.)

Maruziyet sınır değeri: $L_{EX, 8h}$ değeri hiç bir surette 87 dB(A)'ı aşmamalıdır.

SONUÇ:

Gürültü Yönetmeliği bir çok açıdan bilimsel yeni açılımlar ve yeni bakış açıları getirmektedir.

Gürültü Yönetmeliğinden önce, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 22 Maddesindeki "...Ağır ve tehlikeli işlerin yapılmadığı yerlerde gürültü derecesi 80 desibel'i geçmeyecektir" hükmü ile karşılatırıldığında gürültüye maruziyet sınırlarının belirlenmesinde yasal olarak ne kadar yol alındığı ortaya çıkacaktır.

Son söz olarak; "Gürültü Yönetmeliği" uygulamada nasıl bir sonuç vermiştir? İşyerleri kendilerine tanınan 3 yıllık süreyi nasıl değerlendirmişlerdir? Yoksa her şey eski düzende mi gitmektedir? gibi sorularının cevabı önem kazanmaktadır.

Yasalar ve yönetmelikler uygulandıkları zaman bir anlam taşırlar.

Hazır Beton Taşıyıcıları İçin Çevreci Bir Çözüm Önerisi

Cihat UYSAL*

Dünyada çevre standartları ve düzenlemeleri geliştirilirken, transmikserlerin tasarımında da yeni değişiklikler önerileri gündeme geliyor. Bugünkü genç kuşak bilmez, hani eskiden at arabalarının kullanıldığı yıllarda atlar yollara dışkılarını yaparak giderlerdi ya, günümüzde bunun yerini hazır beton firmalarının beton taşımak için kullandıkları transmikserler aldı. Sözkonusu araçlar şantiyelerden çıktuktan sonra beton boşaltma oluklarında kalan betonu şehirdeki yollara boşaltarak benzeri bir manzara yaratıyorlar. Hazır beton üretiminin bugünkü gibi yaygınlaşmadan önce de özellikle kent içindeki yapsat usulü yapılan apartman şantiyelerinde kaldırırda beton atık ve artıkları kalıyordu. Bu atık ve artıkların genellikle kırılıp şantiyeden uzaklaştırılmadığını biliyoruz. Yakın dönemde hazır beton üretiminin giderek yaygınlaşması ile ortaya çıkan bu yeni durumun tartışılması ülkemizde henüz gündeme gelmedi ve hatta bir çoğumuz bunun farkında bile değiliz. Ancak, özellikle büyük kentlerde beton üretim miktarının dolayısıyla taşınmasının çok arttığını dikkate alırsak, sorunun ihmal edilmeyecek boyutlarda olduğu unutulmamalıdır.

Konuyu çevrecilerin de gündeme getirmesiyle ABD ve Kanada'da kullanılmaya başlanan ve bu amaçla tasarlanmış bir transmikser Concrete News Dergisi'nin bu yıl Kasım sayısında tanıtılıyor. Sözkonusu transmikserinde (ready-mix truck) beton teslim edildikten sonra aracı kullanan şoförün beton oluşunu temizlemesi öngörülüyor. Mikserlerin arka bölgesi bu işlevi yerine getirebilmesi için pompa, oluğun ucuna takılabilecek kova ve temizleme suyu düzeneği ve benzeri teçhizat ile donatıyor.

Çok kısa bir eğitimle kullanılabilir. Oluğun ortalama temizleme süresi geleneksel temizleme süresi ile aynı oluyor. Temizleme işlemi sırası ile şöyle yapılıyor. Kulplu atık kovası oluğun ucuna takılıyor. Yıkama suyu deposundan gelen su ile oluk yukarıdan aşağıya doğru yıkanarak temizleniyor. Bu sırada oluğa titreşim veren bir düzenek var. Kovada biriken su pompa ile mikser haznesine pompa ile boşaltılıyor. Dergi tanıtımında bu

ekipmanın az bakım gerektiren ve uzun ömürlü kullanılabilen özellikte olduğunu belirterek reklam yapmayı da ihmal etmiyor. Bu uygulama günümüze silbaştan değiştirmemiz pek kolay olmayacak hazır beton taşıma sistemini yeniden ele alan ve günün çevreci hedeflerine yönelik olarak ele alınmış güzel bir inovasyon örneğini oluşturuyor.

Çevre konusunda çalışan ilgililer artan hazır beton üretimi karşısında, beton artıklarının akarsu yatakları ve tarımsal üretim yapılan alanlarda yapacağı tahribatın gözden kaçırılmaması gerektiğini dile getiriyorlar. İrlanda'da yol inşaatı yapan ülkemizin bir inşaat firmasının saibinden dinlemiştim.

Yapılan yolda taşıtlardan akacak yağ benzeri maddeler ile karışması ile oluşacak yüzey suyunun tarımsal alanlara akıtılmayacak biçimde projelendirilmesini, toplanarak arıtılmasını istemişler. Bu düzeydeki bir duyarlılığa toplumumuz henüz çok uzak. Kent içinde ana yolları ve sokakları dolduran araçlara, park yeri sorununa çözüm aramayan kurumların bu konuyu gündeme getirmeleri büyük iyimserlik olur.

* Mimar Y. Müh.

Mutluluk Arayışları ve Anı Yaşama Yaklaşımı

Atilla İNAN*

Yaşamak tek başına yeterli olmuyor. Ayrıca mutlu olmak da isteniyor. Mutluluğu gerçekleştirmeye bireyin etkisi ve katkısı olup olmadığı ve derecesi düşünülürce en çok tartışılan konu oluyor.

Bazı düşünürler felsefe bilmeksizin mutlu olunamayacağını dahi savunmuşlardır.

Mutluluk deyiminin eski yunanca karşılığı da çeşitli dillerdeki anlamı da iyi vakit, anlamını taşır. Bu nedenle anı yaşamak ifadesi de anlam olarak mutluluk anlayışının içerisinde bulunmaktadır

Mutluluk konusu ile ilk ilgilenen düşünür, Demokritos olmuştur. Demokritos, ruhsal etkinlikleri "ateş ve atomlarının" hareketi ile açıklar. Duygular, arzular, ateş atomlarının hareketlerinin bir sonucudur. Hareketler ağır ve ölçülü iseler, insan mutlu olur; aksi bir durum ise, mutsuzluğa neden olur. Ona göre mutluluğa erişmek isteyen kişi, yararına olan ile olmayanı ayırt etmeyi; ayrıca mutlak olarak iyi olanı nispi iyiden ayırt etmeyi bilmelidir. Dostluğun, insanları sevmenin, ölçülü olmanın, akıllı davranmanın yanı sıra, toplum çıkarlarını da göz önünde bulundurmanın şart olduğunu savunur.

Sokrates, en yüksek iyyinin, yani mutluluğun, erdemli olmaya bağlı olduğunu savunur. Bu anlayışın tersini savunan Kallikles'le hiç anlaşamaz. Kallikles'e göre mutlu olmanın yolu, bütün arzuları doyumaktan, en çılgınca arzuları gidermekten geçer. Ona karşı Sokrates, tutkuların ve zevklerden örül bir yaşamın yaşam değil, "dipsiz bir kuyu" olduğunu, söz konusu zevklerin tatmin edilemeyeceğini; bir zevk yerine getirildiğinde başka arzuların doğacağını ileri sürer. Bu şekilde bir yaşam tarzını seçenin, doyumsuz, aç gözlü, sürekli mahrumiyet çeken biri olacağını söyler.

Aristoteles, mutluluk için bir orta yolu, bir başka deyişle itidali önerir. Ona göre, mutlu yaşam bir sanattır. Bilgeliliği gerektirir. Mutlu olmak konusunda, kişiye düşen sorumluluklar yanında, onun iradesi dışında unsurlar da olduğunu savunur. Buna sadece erdemli olmanın yetmeyeceğini ileri sürer. Mutlulukta insan iradesinin dışında şansın da payının az olmadığını söyler. Mutlu olmak için erdemli olmak, özgür olmak yanında, dostlar edinmenin, sağlıklı olmanın, devletin iyi bir şekilde yönetilmesinin gerekliliğini de belirterek, kişinin iradesi dışındaki etmenlerin rolünü de vurgular.

Epikuros'un temsilciliğini yaptığı yaklaşımda, zevkle mutluluk arasında bir ilişki vardır. Ancak daha iyi ve daha güzel bir zevke varmak için, acı çekmeninde gerektiğini savunur. Bunu, tıpkı dişi ağrıyan birinin dişini çekirtmesine benzetir. Zevklerin tatmini konusunda ihtiyatlı olmayı önerir. En iyi şekilde zevk almak için akıllı yaşama gerekliliğini ileri sürer. O arzuları üç gruba ayırır. **a)** Bazı arzular doğal ve gereklidir. **b)** Bazıları doğaldır ama gerekli değildir. **c)** Diğerleri ise ne doğal ne de gereklidir.

Hem gereksiz hem de doğal olmayan arzuların başında şan, şöret, para, iktidar arzuları gelir. Bunlar, bu arzulara kendini kaptıranları, aşılmaz bir doyumsuzluğa mahkum eder.

Gerekli olmadığı halde doğal olan arzular, cinsel arzular, estetik arayışı, yemek,içmek gibi arzulardır. Bu tür isteklerden bütünüyle vazgeçilemez, ancak bunların kölesi olmaya da dikkat etmelidir.

Epikuros, ölümden korkmanın anlamsızlığını ileri sürer. Ona göre yaşandığı sürece ölüm yok; ölümün olduğu yerde ise, yaşam yoktur Bu nedenle ölümlü yaşam, hiç bir zaman bir araya gelmezler. Yaşarken ölümden korkmak bir hiçten

korkmaktır ve anlamsızdır.

Epikurosçular, mutluluğu zevkle belirlemeye çalışırken Stoacılar irade gücüyle açıklar. İsteğimizi erdemli yollardan karşılama olanağı yoksa ona irademizle ağır başlı biçimde katlanmamız gerektiğini savunur. Bu nedenle çok istekte bulunmaktan kaçınılması gerektiğini savunur. Mutlulukta şansın payının, az olmadığını vurgular. İrademiz dışında elde ettiğimiz mutluluğun gerçek mutluluk olmadığını savunurlar. Bize bağlı olmayı arzulamamıza neden olan, şans yoluyla sahip olacağımız mutluluktan kaçınmalı, bize bağlı olan isteyerek iradeyle yoluyla elde edebileceğimiz mutluluğu seçmememiz gerektiğini ileri sürerler.

Hobbes, insan arzularının bütünüyle tatmin edilecek cinsten olmadığını savunur. İnsanı yönlendiren etkin duygunun, iktidar hırsı olduğunu savunur. Bu duygunun da hiçbir zaman tatmin edilemeyeceğini ileri sürer. İktidar arzusu, birinden diğerine atlayarak kesintisiz sürer. Bir amaca ulaşılması, gelecekteki arzularını gerçekleştirmek için basamaktır. Bu nedenle hırslara dizgin vurmadıkça mutluluğa ulaşamayacağını söyler. İnsanın en önemli özelliğinin, bencillik olduğunu, bencilliği yenmedikçe mutlu olunamayacağını ileri sürer.

Pascal'a göre mutluluğun yolu, ne sahip olmaktan, ne de var olmaktan geçer. Onun kaynağı eylemdir. İnsan sadece yaptığı işten gerçek anlamda haz duyar. Mutluluğun kaynağı çalışma ve emektir. Bir şeyi elde etmekten çok onu elde etmek için verilen uğraş mutluluğun kaynağıdır. Örneğin tavşan avına çıkan kral için, avlanılan tavşanın eti bir hiçtir.

Bir insan yaşamı göz önünde bulundurulup, dün, bugün ve yarın arasında bir karşılaştırma yapıldığında, bunlardan en önemlisinin ve değerlisinin yaşadığımız an olduğunu ve mutluluğun da ona bağlı olduğunu savunan bir görüş vardır. Bu görüşte olanlar, "İN VİNO VERİTAS" şarap yaşamdır diyerek içki ve sarhoşluğu yüceltirler. Başta Ömer Hayyam olmak üzere pek çok şairin işlediği bu konuyu irdelemek gerekir. Kanımca bu görüşü savunanların hepsi sadece insan ömrünü esas alarak bu kısacık ömürde, meçhul olan gelecek için çalışmanın, hiç değiştirilemeyecek olan geçmişle de uğraşmanın anlamsızlığını savunurlar.

Bir kısmı gelecek için karamsardır. Özdemir Asaf'ın bir şiirinde dediği gibi,

"Daha doymamışız yaşamasına
Hayatımız dün bir bu gün iki
Hiçbir şey bırakma yarına
Yarın yok ki"

Bu görüşü savunanlardan bir kısmı da sorumsuzdurlar. Sabırla uğraşmaktan kaçarlar. Uğraşmadan, günü gün ederek yaşayabilmek için, biraz mirasyedi olmak gerektiğini de göz önünde bulundurmak gerekir.

"İç bade güzel sev varsa akli şuurun
Dünya var imiş, yok imiş ne umurun"

derler. Kanımca sadece bireyi ve insanın kısacık ömrünü değil, bütün insanlığı düşünmeli. İnsan ölse bile insanlığın ve evrenin devam edeceğinden umut kesilmemelidir. Bu nedenlerle Yahya Kemal'in

"Ben kökleri mazide olan bir atiyim
Ne harabi ne harabatiyim"
dizeleriyle Nazım Hikmet'in;
"Ey dost ne üzül ne de ağla
Dünü bu güne bu günü yarına bağla"
dizeleri arasındaki özdeşlik göz ardı edilmemelidir.

* Avukat

Veteriner Halk Sağlığı ve Zoonozlar

Naci YAMAN*

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yapılan çalışmalarla 21. yy' da sağlık hizmetlerinin herkese ulaştırılması amaçlanmaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için iki yol izlenmektedir. Bunlardan birincisi ; sağlığı insan gelişiminin merkezi olarak görmek ikincisi ise ; insanların sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayacak sürekli sağlık birimlerinin kurulmasıdır. Yaklaşık 20 yıldır bu amaç doğrultusunda özel sağlık birimlerinin önemli çalışmaları olmuştur. Ancak sektörler arası yardımlaşmayı sağlayamayan politik kararlar bu alanda daha fazla yolun kat edilmesini engellemiştir. VPH (Veterinary Public Health – Veteriner Halk Sağlığı – VHS)'nın uluslararası sağlık gündemindeki görevi, her bireye gerekli sağlık hizmetlerinin ulaştırılmasında etkili olabilecek aktiviteler geliştirmesidir. Önümüzdeki 25 yıl içerisinde özellikle Veteriner Hekim ve Doktorların çalışma alanlarını etkileyecek önemli değişiklikler beklenmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü, halk sağlığını; toplumun hastalıklardan korunarak sağlıklı, yetenekli, üretken ve mutlu bir şekilde uzun yaşam sürmesini amaçlayan bir bilim ve sanat dalı olarak özet bir biçimde tanımlamaktadır.

Veteriner halk sağlığı da halk sağlığının, insanın verimliliğini ve yaşam kalitesini sağlayan, hayatı koruyan, hastalıkları önleyen, Veteriner hekimlik sanatı ve uygulama çabalarını içeren önemli bir bölümü olarak kabul edilmektedir. Diğer bir ifade ile "Veteriner halk sağlığı" toplum sağlığının bir bileşenidir, profesyonel veteriner beceri ve bilginin uygulaması, insan sağlığının korunması ve yaşam kalitesinin artırılması için çok önemli bir kaynak ve katkıdır.

"**Veteriner Halk Sağlığı**" ifadesi 1946 yılından beri Dünya Sağlık Örgütü tarafından kullanılmakta, sağlık örgütlenmeleri ile uygulama politikalarının oluşturulmasında önemli bir unsur olarak vurgulanmaktadır, 1978 Alma-ata Sözleşmesinde de ifade pekiştirilerek önerilmiştir. **Zoonozlar** ise, tıp alanındaki bir çok disiplinlerle ilişkilendirilmekte birlikte sağlık otoriteleri tarafından Veteriner Halk Sağlığının alt bölümü olarak değerlendirilmektedir.

Hızlı teknolojik gelişmelerden ve dünyadaki küreselleşme hareketlerinden Veteriner hekimlik hizmetleri de payını almıştır. Dünyadaki gelişmeler ve yaklaşımlar, veteriner hekimlere mevcut görevleri yanında farklı yeni görev ve sorumluluklar da getirmiştir. Özellikle Avrupa'daki tarımsal yapıda ve hayvansal üretimde meydana gelen değişimler, Veteriner halk sağlığının önemini arttırmıştır. Avrupa Birliğinin içerisinde sınır kontrollerinin kalkması ile hayvan ve hayvansal ürünlerin ticari hareketleri, yeni stratejilerin belirlenmesine neden olmuştur. İnsanlar için risk oluşturan insan ve hayvanların ortak hastalıklarının gelişimi ile bulaşma yollarının takibi ve önlemlerinin alınması, veteriner halk sağlığının belli başlı görevlerinden birisi olmuştur. Yeni yaklaşımlarda, ön plana çıkan gıda güvenliğinden de veteriner hekimler sorumlu tutulmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1999 yılında yaptığı toplantıda geliştirilen bu yaklaşımlar Avrupa Birliği'nin direktiflerinde de yerini almıştır.

Dünya Sağlık Örgütü kararları "**veteriner halk sağlığını**, Veteriner hekimlik biliminin uygulaması yoluyla

insanın fiziksel, zihinsel ve sosyal esenliğine katkısı olarak tekrar tanımlamış ve aşağıdaki hizmet ve sorumlulukları yüklemiştir:

Zoonozların niteliklerini saptamak, tanı ve sağaltımlarını yapmak ve bunlara karşı gerekli kontrol önlemleri almak,

Hayvansal gıda üretiminde kalite kontrolünü sağlamak (Çiftlikten sofraya güvenli gıda),

Halk sağlığı açısından tehlike yaratabilecek hayvan ısırmaları, zehirlenmeler ve diğer hayvansal kökenli tehlikeler,

Artık ve atıkları değerlendirerek bunlardan kaynaklanabilecek sağlık sorunlarını önlemek,

Veteriner hekimliğin halk sağlığındaki görev ve sorumluluklarının artma nedenleri;

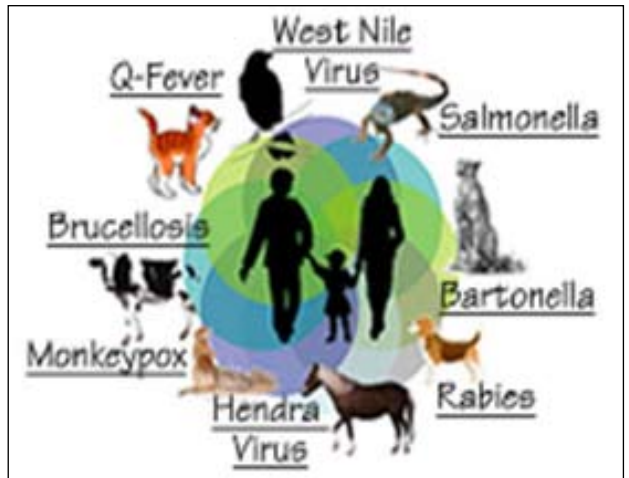
- İntensiv yetiştiricili
- Hayvansal üretimin artması
- Uluslararası ticaretin artması
- Evcil hayvanların çoğalması olarak belirlemiştir.

Yukarıdaki nedenlerden ötürü başta hayvansal kaynaklı hastalıklar olmak üzere çoğu hastalık etkeni ve sağlığa zararlı diğer etkenlerin, özellikle **ZOOZOZLARIN** yeryüzündeki yaygınlıkları giderek artmaktadır.

ZOOZOZLAR

Zoonoz terimi, önceleri yalnızca hayvanlardan insanlara geçen hastalıkları belirtmek için kullanılırken, 1959 yılında Dünya Gıda ve Tarım Örgütü ile Dünya Sağlık Örgütü (FAO/WHO) ortak uzmanlar grubunca doğal olarak omurgalı hayvanlardan insanlara, insanlardan hayvanlara geçen ve her yerde görülebilen hastalıklar ve enfeksiyonlar olarak değiştirilmiştir. Bazı araştırmacılar 1967 yılında FAO/WHO'ya zoonoz tanımına yalnızca hayvanlardan insanlara, insanlardan hayvanlara geçen hastalık ve enfeksiyonlar değil aynı zamanda enfekte edici niteliği olmayan mikrobiyal toksinler ve kimyasal zehirler gibi ajanlarda halk sağlığı yönünden önemli olduğunu ve bunların kapsamını isteyen bir rapor sunmuşlar, ancak zoonoz teriminin yaygın kabul görmüş olması nedeniyle bu teklif kabul görmemiştir.

Zoonoz hastalıklar, halk sağlığını olumsuz etkilemelerinin yanı sıra ,hayvanlarda verim kayıplarına ve ölümlere yol açarak ülke ekonomisine de önemli kayıplara yol açmaktadırlar.

* Dr. Veteriner Hekim
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Dünya Sağlık Örgütü ülkeler arası seyahat eden insanlara korunmalarını/aşılınmalarını önerdiği 50'e yakın hastalıktan yaklaşık 30'unu zoonoz enfeksiyonlar oluşturmaktadır. Son yarım yüzyılda gelişen enfeksiyonların çoğunun zoonoz olduğu (BSE, Kuş gribi), içinde bulunduğumuz yüzyılda da görülebilecek enfeksiyonların çoğunluğunun zoonoz nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Geride bıraktığımız 10 yıl içerisinde insanoğlunda ortaya çıkan hastalıkların % 75'inin herhangi bir hayvandan ya da hayvansal üründen bulaşan patojenlerden kaynaklandığı, çoğunun geniş bir alana yayılabilir ve uluslararası bir soruna yol açabilir nitelikte olduğu görülmektedir. Bu hastalıklar, aynı zamanda her yıl çok sayıda kişinin ölümüne ve hastalığa yakalanmasına neden olmaktadır. Tüm bu gelişmeler önümüzdeki yıllar içerisinde hayvan ve insan hekimliği arasındaki ilişkiyi daha da güçlendirmeye yönelik bir ihtiyaç olarak ortaya çıkacaktır. Örneğin; insanlara hastalık bulaştıran 1700 taşıyıcının en az yarısının bir hayvan ya da böcek olduğu bilinmektedir. Bu aynı zamanda bir çok önemli enfeksiyonlar için de geçerlidir ya da öyle görünmektedir. Ülkemizin hacmi, kültürel yapısı, gelişmişlik düzeyi, konumu ve iklimsel yapısı gibi birçok özelliği ile yukarıda sözü edilen durumla örtüşmektedir. Bu nedenle VHS ve özellikle zoonozlar ülkemiz için çok önemli olup insan sağlığı, hayvan üretimi ve hayvan sağlığı ile çok yakından ilgilidir.

Zoonozları diğer enfeksiyonlardan farklı kılan en önemli özellikleri, insanın yanında hayvanlar veya bunların artıkları ile ürünlerinin boyutudur. Zoonozların büyük bir çoğunluğu koyun, domuz, keçi, sığırt, at ve kanatlı hayvanlarda, diğer bir ifade ile besin kaynağımızı oluşturan hayvanlarda görüldüğünden bunların et, süt, deri ve benzeri ürünlerinin de bulaş aracı olarak göz önünde bulundurulması gerekir. Böyle hastalıkların niteliklerinin çok iyi bilinmesi, kontrol ve eradikasyonlarına önem verilmesi gerekir. Zoonozlarla ilgili geliştirilecek tespit ve önleme programları, diğer hastalıklardan farklı olarak hayvansal boyutu ile de ele alınmalıdır. Hayvanların ulaşım aracı olarak kullanıldığı, etinden, sütünden, yününden yararlanılan kırsal kesimlerde insan, hayvan ve çevre arasındaki bağlantıyı daha net görmekteyiz. Bu nedenle bu tür yerlerde zoonozları daha öncelikli olarak düşünerek hareket etmeliyiz. Hayvanlarla insanların ortak hastalıklarından çoğu, hayvanlardan insanlara bulaşır. Nitekim, Dünya Sağlık Örgütü'ndeki Veteriner Halk Sağlığı programı, zoonoz, halk sağlığı, gıda güvenliği gibi konuları içine alarak FAO ve O.I.E (Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü) ile birlikte çalışma zemini hazırlamıştır.

Zoonozlarla mücadelede, Hayvanların kendisinin ve yaşadığı çevrenin sağlıklı olmasının yanında, kendisinden elde edilen gıdaların üretiminden tüketimine kadar geçen her evresi, sağlığa zarar vermeyecek ve belli kalitede olacak şekilde takip ve kontrol edilmesi gerekir. Bu nedenle hayvan kesimden önce ve kesimden sonra mutlaka muayene edilmelidir. Kaçak kesimlerin yapıldığı, kontrolsüz ürünlerin satıldığı ortamlarda zoonozların kontrolü yapılamayacak kadar zordur. Zoonotik hastalıklar, dünyada bir çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de ne yazık ki önemli bir

halk sağlığı sorunu olarak devam etmektedir. Sosyokültürel alışkanlıklar ve sosyoekonomik durum bu hastalıkların görülmesinde önemli katkıları var iken, asıl sorun hastalık kaynağına yönelik müdahalelerdeki eksikliklerdir.

Zoonozlarla mücadelede kamudaki örgütlenmenin de önemi çok büyüktür. Bu gün bir çok zoonotik enfeksiyon etkeninin rezervuarı evcil ve yabani omurgalılar ile omurgasız hayvanlar olduğu bilinmektedir. Bu nedenle ülkemizde zoonozların önlenmesinde, Çevre Orman, Sağlık, Tarım ve Köyışleri bakanlıkları ile belediyelerin sağlıklı bir işbirliği içerisinde hizmet vermeleri büyük önem taşımaktadır. Aksi halde bu amaç doğrultusunda ayrılan bütçelerin israf edilmesi dışında bir iş yapılmamış olacaktır. Kronik zoonotik hastalıklardan kaynaklanan hastanelerdeki yığılmalar ile çok hızlı yayılan zoonotik enfeksiyon riskleri ve olguları devam edecektir.

Zoonozların sınıflandırılması;

A) Rezervuar konakçılara göre,

- 1- Yabani hayvanlardan insanlara bulaşanlar.
- 2- Yarı yabani (güvercin, kobay, rat vb.) hayvanlardan insanlara bulaşanlar.
- 3- Evcil hayvanlardan insanlara bulaşanlar.

B) Etkenlere göre,

- 1- Bakteriyel zoonozlar.
- 2- Viral zoonozlar
- 3- Mikotik zoonozlar.
- 4- Protozoon zoonozlar
- 5- Helmintik zoonozlar

C) Bulaşma şekillerine göre,

- 1- Anfiksnoz zoonozlar (Hayvandan insana ve insandan hayvana bulaşabilenler-Stafilokok, korinobakteri, mikobakteri enfeksiyonları gibi).
- 2- Antropozoonozlar (Hayvanlardan insanlara bulaşanlar -Kuduz, bruselloz, kist hidatik, toksopazmoz gibi).
- 3- Zooantroponozlar (İnsanlardan hayvanlara bulaşanlar - insan tüberkülozu, amebiyoz gibi).

D) Rezervuarlarına göre,

- 1- Sporozoonlar (yabani hayvanlarda bulunup, çevreye bulaşan etkenlerin hayvanlara ve insanlara bulaşmasıyla oluşan, histoplazmoz, larva migrans gibi.).
- 2- Direk zoonozlar (Doğrudan hayvandan insana bulaşan zoonozlar, kuduz, bruselloz, ruam gibi.).
- 3- Metazoonozlar (hayvanlardan hayvanlara ve insanlara artropodlarla bulaşan zoonozlar, arbovirus, triban asomiasis, babesiosis, kanamalı Kongo Krim, sıtma, piroplazmozis gibi.).
- 4- Siklorozoonozlar (Evcil bir hayvandan başka bir evcil hayvana ve son olarak insana bulaşan zoonozlar, Kist hidatik, T.Saginata gibi).

Şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Diğer önemli bir husus da, **ülkemizde bildirim zorunlu hastalıkların** sayısının 55 dolayına ulaşması ve bunların yarıya yakınının zoonotik karakterde olmasıdır. Bu nedenle kurumlar arası işbirliğinin, bu tür hastalıklarla mücadelede önemli olduğu bir kez daha belirtmeliyiz.

Büyük Beş Kişilik Özellikleri ve Mesleki Eğilim Boyutları

Ayşe Gözde KOYUNCU*

Kişilik özellikleri ve mesleki eğilimler, bireysel farklılıkların iki ayrı alanını oluşturmaktadır. Kişilik önemlidir çünkü hem genel olarak hayat başarısını hem de iş başarısını etkilemektedir. Kişilik özellikleri ile mesleki eğilimleri birbirine bağlayan ortak unsur, her ikisinin de güdüleyici süreçlerden etkilenmesidir. Dolayısıyla bireyin hangi işi yapacağı ve bunun için ne ölçüde çaba harcayacağı güdüsel süreçlerce belirlenecektir.

Her ne kadar kişiliğin ne olduğunu tanımlama açısından bilim adamları arasında hala anlaşmazlık varsa da, insanların davranışlarının kişilik özelliklerinden etkilendiği yönünde ortak görüş oluşmuştur. Örneğin Hogan, kişiliğin iki anlamının olduğuna inanmakta, ve bunların birbirinden ayrılmasının kargaşasına neden olacağını belirtmektedir. Bunlardan ilki bireyin çevresindekiler tarafından anlandırılmasını ifade eden kişinin "sosyal itibarıdır". İkinci anlam ise, bireyin neden bu şekilde davrandığına ilişkin; yapıları, dinamiklere, süreçlere ve eğilimlere gönderme yapmaktadır. O halde, kişilik özellikleri bireyin davranışlarının sebebini belirten, görece durağan özelliklere işaret etmektedir. Son yıllarda Kişiliğin Büyük Beş Modeli üzerinde ilgili yazında bir uzlaşmaya çıkmıştır. Bu temel kişilik boyutları, Dışadönüklük (Extraversion), Uzlaşılabilirlik (Agreeableness), Özdisiplin (Conscientiousness), Duygusal Denge (Emotional Stability) ve Deneyime Açıklık (Openness to Experience) şeklinde sıralanmaktadır.

Son 50 yıldır araştırmacılar mesleki eğilimler hakkında pek çok şey söylemişlerdir. Örneğin, Strong, eğilimleri, hoşlanılan ya da hoşlanılmayan eylemler olarak ayırtmıştır. Bazı araştırmacılar, eğilimler ile kişiliğin oldukça benzer yapılar olduğunu öne sürmüşlerdir. Carter'a göre, eğilimler değerlendirilebilir tutumları dayanmaktadır ki bu da durağan kişilik özelliklerini yansıtmaktadır. Bu düşünce daha da açık biçimde, Holland'ın şu sözlerinde ifade edilmiştir: "Kısaca mesleki ilgi dediğimiz şey, aslında kişiliğin başka bir görünüşüdür.... Mesleki eğilimler kişiliğin ifadesi olduğuna göre, mesleki eğilim envanterleri de kişilik envanterlerine denk olsa gerekir". Buna karşılık Bingham mesleki eğilimi; güç ve süre boyutları olan duygusal, davranışsal ve bilişsel öğeleri bulunan kişisel özellikler şeklinde betimlemiştir. Görüldüğü üzere bu betimleme kişilik tanımıyla oldukça benzerdir. O halde mesleki eğilimler, bireyin davranışını çevre, eylemler ya da kişiler aracılığıyla etkileyen görece durağan bireysel özelliklerdir. Holland'ın kuramında (RIASEC) altı eğilim türü sıralanmaktadır. Buna göre; Gerçekçi (Realistic) bireyler, görevlerin ya da mekanizmaların sistematik değişimlenişini gerektiren eylemleri tercih etmektedirler. Araştırmacı (Investigative) bireyler, analitik, hevesli, kuralcı ve dikkatli olma eğilimindedirler. Sanatçı Ruhlu (Artistic) bireyler, içe bakışçı, orijinal ve uyumsuz olma eğilimindedirler. Sosyal (Social) bireyler başkalarıyla birlikte çalışmaktan ve başkalarına yardım etmekten hoşlanmaktadır. Girişimci (Enterprising) bireyler, örgütsel hedeflere ya da ekonomik kazançlara ulaşmak için başkalarını etkilemeyi gerektiren işlerden hoşlanmaktadır. Son olarak Tutucu (Conventional) bireyler, verilerin sistematik değişimlenmesini, kayıtların dosyalanmasını ya da malzemelerin tekrar üretilmesi/çoğaltılmasının gerekli olduğu işleri severler. Holland'ın RIASEC Tipolojisini kullanan pek çok çalışmaya göre, eğilimler ve bağlam arasındaki uyumun yüksek olması tatminin de yüksek olmasını

sağlamaktadır. Daha önce değinildiği gibi, mesleki eğilimler kapsamlı ve çok boyutlu tercihlerdir. Dolayısıyla bireylerin, kendilerine benzer özellikler taşıyan kişilerin var olduğu ortamlarda bulunma ve sevdikleri işi yapma tercihlerini yansıtan davranışlarına işaret etmektedir. Mesleki eğilimler ile iş çevresi arasında uyum gerçekleştiğinde tatmin son derece yüksek bir düzeye erişecektir.

Barrick ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı; Büyük Altı Mesleki Eğilim Türleri ile Büyük Beş Kişilik Özellikleri arasındaki ilişkiyi açıklayan üst düzey boyutları tanımlamaktır. Bunun için Büyük Beş Kişilik Özellikleri ve RIASEC Eğilim Türleri arasında üç meta analizinin sonuçlarından yararlanılarak korelasyonlar hesaplanmıştır. Büyük Beş kişilik özellikleri ve Büyük Altı eğilim türlerinden oluşan korelasyon matrisine göre anlamlı korelasyonlar "Dışadönüklük- Girişimci", "Deneyime Açıklık- Sanatçı", "Dışadönüklük- Sosyal" ve "Deneyime Açıklık- Araştırmacı" boyutları arasında söz konusudur. Yapılan küme analizi sonuçları dikkate alındığında ise eğilimler ile kişilik özelliklerinin aynı yapılar olmadığı görülmektedir çünkü her ne kadar kendi içlerinde kümeleniyorlarsa da ortak tek bir küme ortaya çıkmamaktadır.

Yazarlara göre bu sonuçlar, mesleki eğilimler ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri yani kişilik-iş dengesini 2 yerine 3 boyutun daha iyi açıklayacağını göstermektedir. Buna göre birinci boyut; "Mesleki Eğilimler - Kişilik Özellikleri", ikinci boyut; "Başarma Çabası - Kişisel Gelişim" ve üçüncü boyut; "Bireylerle Etkileşim İçinde Olma - Nesnelere Etkileşim İçinde Olma" şeklinde betimlenebilir.

Barrick ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen bu çalışmanın belki de en büyük katkısı kişilik özellikleri ve mesleki eğilimler arasındaki ilişkilerin aydınlatılmış olmasıdır. Sonuçlar bu ilişkinin sadece iki boyut ile açıklanamayacağına işaret etmiştir. Aksine yapılan bu çalışmada söz konusu iki yapı arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların açıklanmasında üç boyutun temel alınmasının daha uygun olduğu görüşü desteklenmiştir. Özetle; kişilik ve mesleki eğilimler birbirinden farklı üç güdüsel yapıyı etkilemekte ve bunlardan etkilenebilmektedir. Yazarlara göre bu araştırmanın en çarpıcı bulgusu ise mesleki eğilimlerin ve kişilik özelliklerinin aynı temel güdüyü etkileyebilseler de bunu farklı biçimlerde gerçekleştirdikleridir.

Kuşkusuz gelecekte yapılacak araştırmaların yanıtlaması beklenen pek çok soru yine de vardır. Bu çalışmada sadece iki bireysel fark değişkeni ele alınmıştır: Büyük Beş Kişilik Özellikleri ve RIASEC türleri. Bu modeller en çok kullanılanlar olmakla birlikte birçok farklı modelden daha bahsedilebilmektedir. O nedenle farklı sınıflandırma şemaları kullanılarak çalışmanın yinelenmesi yararlı olabilir. Ayrıca gelecekteki araştırmaların, bilişsel olmayan özellikler ve değerlerin de yer aldığı bir modeli sınımları önerilebilir. Yazarların dikkat çektiği bir diğer önemli konu ise mesleki eğilimler ile kişilik özellikleri arasında doğrusal olmayan ilişkiler bulunması ihtimalidir ve mutlaka incelenmesi gerekmektedir. Kuşkusuz bu denenciyi meta analizleriyle sınamak mümkün değildir; ancak kişilik özelliklerinin mesleki ilgi alanlarıyla etkileşim içinde olup olmadığını gözden geçirilmesi son derece önemlidir ve yazarlara göre, gelecekte yapılacak çalışmalar özellikle bu konuya odaklanmalıdır.

Kaynak: Barrick M.R., Mount M.K., Scullen S.M and Rounds J.; "Higher-Order Dimensions Of The Big Five Personality Traits And The Big Six Vocational Interest Types", Personnel Psychology, 2005, 58 pp.447-478.

* A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Araştırma Görevlisi

“Dinleyici”den “Seyirci”ye Bir Konserin Düşündürdükleri

Erdoğan BOZBAY*
ebozbay@fisek.org.tr

Yıllardır, yerli yabancı şef, besteci, yorumcu ayırt etmeden klasik batı müziği konserlerine giderim. Her bakımdan özenle hazırlanarak gelen dinleyiciyle aynı salonda buluşmak apayrı duygular yaşatır bana. Büyük bir keyif ve hayranlıkla dinlediğim konserlerden bazılarının bende bıraktığı etkinin, ruhumun bir yerlerinde halâ yaşadığını itiraf etmeliyim. Son yıllarda, özellikle genç dinleyicilerin biraz daha spor giysilerle gelmesi, “bis”leri bile beklemeden, arabasını park ettiği yerden bir an önce çıkarabilmek yada başka bir nedenle erken kalkıp, sertçe kapanan koltuklarla, ve gürültülü adımlarla süslediği salondan çıkış aceleciliğini kabullenmek zor olsa da bir yere kadar hoş(!) görülebilir. Yeter ki, haftaya yine gelsinler, salonlar yine dolsun, şefler, sanatçılar eserleri daha coşkulu yorumlasın denebilir. Ama...

#

Gittiğim son konser, bir değil birçok yönüyle tahammül ve hoşgörü sınırlarımı zorlar nitelikteydi. Ankara C.S.O salonu onarıma gireceği için değişik mekânları kullanmakta olan orkestra yönetimi, ulaşımı, otoparkı, salon yerleşimi, akustiği bu türden düzenlemeye hiç de uygun olmayan bir yer seçimi yapmış. Hadi, salona ulaşmanın bir yolunu bulduk diyelim, arabalılar da oraya buraya araçlarını park ettiler-ki aralarda yanlış yerlere park eden sürücülere yapılan uyarılar bunun açık göstergesidir-. Ya sonrası. Böylesine büyük katılımın olduğu, bir çoklarının benim gibi ilk kez geldiği için yerini bulmakta zorlandığı bir salonda, kapılar konsere yarım saat kala açılırsa olacağı budur. Sonunda, şimdiye değin hiç tanık olmadığım bir şey gerçekleşir, konser 15-20 dakika geç başlar. Hadi buna da evet. Ya konser boyunca seyircinin ikili hatta çoklu gevezelikleri, kapanması unutulmuş(!) cep telefonu çılgınlıkları, içeriye su ve benzeri içeceklerin sokulması yetmiyormuş gibi kese kağıdı içinde patlamış mısır satılması, konser süresince devamlı yer değiştiren gezgin ruhlu seyircilerin varlığı, sahnenin en görünür yerine assolist edasıyla şımarıkça kuruluvermiş, rengarenk ışıklarıyla ilgi odağı olmayı başaran bir banka reklamının varlığı, doğrusu insana pes dedirtecek türündü. Eğlenmek için yanlış bir etkinlik seçtikleri her halinden belli olan, her hareketli parçaya alkışlarıyla eşlik etme alışkanlığını marifet sanan, nerede alkışlayacağını dahi kestiremeyenler için, sadece “üzgünüm” demekten başka ne söylenebilir ki? Dilerim, “dinleyici”den “seyirci”ye dönüşümün vahim bir örneğini yaşadığımız bu türden görüntüler, düzeltilemeyecek boyutlara, geri dönülmez kalıcılığına dönüşmez.

2008 yılı, başkent Ankara’da böyle bir salonda, böyle bir dinleyici, izleyici yada seyirci profiliyle mi karşılanıyordu. Giyim kuşamdan vazgeçtik. Hiç olmazsa, böylesine emeklerle hazırlanmış, ülkemizin en en saygın şeflerinden birinin, en iyi ulusal orkestralarımızdan birini yönettiği etkinliğe gelen insanların daha özenli, daha ciddi davranma-

larını beklemek hakkımız olsa gerek. Hele de, gittikleri her ülkede bitmek bilmeyen alkışlarla defalarca sahneye çağrılan dünyaca ünlü bir dördlüye, benzer bir ilgi göstermeyi, yoğun duygular yaşatmayı biz de becerebilmeliydik. Olmadı, olmadı, doğrusu bize hiç yakışmadı yada daha doğru bir deyişle salonu dolduran bizler -herkes değil elbette-, o konsere yakışmadık.

Ben de farkındayım. Dinleyici⁽¹⁾ mi demeliydim gelenlere yoksa seyirci⁽²⁾ mi?! Doğrusu kararsız kaldım. Bu kararsızlık yazının içinde de kendisini hissettiriyor. Ama şu da bir gerçek ki, bu türden etkinlikler seyretmekten, izlemekten öte dinleme ağırlıklı olmalıdır bence. Dinleyici olmak zordur elbet. Emek ister, alt yapı ister, hazırlanmak ister. Oysa seyircilik çok kolaydır. Önceden hazırlanmaya, fazlaca kafa yormaya, anlamak için zorlanmaya, algıların tümünü hem de sonuna kadar açık tutmaya gerek yoktur. Etkinlik bitip de koltuğunuzdan kalktığınız an her şey biter. İçinizdeki hoşluk saman alevi ömürlü gibidir. Fazla sürmez. Oysa dinleyici etkilendiği bir dinleti yada gösteri sonrası koltuğuna adeta çakılır. Uzun süre yerinden kalkmak, rüyadan uyanmak istemez. Daha bir yenilenmenin, arınmanın, zenginleşmenin, huzuruyla sarmalanır tüm bedeni, benliği. Doğaldır ki, böylesi etkiler çabuk geçmez, izi kolay silinmez. Hatta bazıları, aradan yıllar geçse bile ilk günkü tazeliğini, canlılığını koruyabilir.

Salona gelenler arasında, günler öncesinden kendisini bu geceye hazırlamış, bu konsere odaklamış dinleyiciler olduğundan hiç şüphem yok. Sayılarının da azımsanmayacak kadar çok olduğuna eminim. Dilim varmıyor ama gelenlerin çoğu ne yazık ki, seyirci izlenimi bıraktı bende. Gözlediğim kadarıyla amaçları eğlenceli, hoşça vakit geçirmektir sadece. Doğrusu hem onlara yazık oldu, hem bizlere, hem de sanatçılara...

#

Her yılın son günü Berlin Flarmoni Orkestrası tarafından geçen yıla “veda”, yılın ilk günü ise Viyana Flarmoni Orkestrası tarafından, yeni yıla “merhaba” konserleri gerçekleştirilir. Gelenekselliğe dönüşen bu konserler, birçok televizyon kanalınca canlı olarak yayınlanır. Etkinliklerin düzenlendiği salonları, salonu dolduran hepsi birbirinden sık dinleyicileri, muhteşem bale, dans gösteriyle bezelen gösterileri gördükten sonra, yukarıdaki gözlemlerin ve kaygıların daha bir yerine oturacağına inanıyorum. Çok yakın gelecekte, Cumhuriyetimizin başkentini, güzelim Ankara’mızı, nadide mücevherler gibi süslemesini candan arzulağığım görkemli salonların, iyi bir “dinleyici” bilincine ulaşmış, konser dinleme olgunluğuna erişmiş, “iyi” yorumcuyu ödüllendirecek, “kötü” yorumcuyu protesto edebilecek düzeyde çok sesli müziği özümsemiş “dinleyici”lerle dolup taşmasını umut etmek, çok uzak bir hayal mi acaba?! Ne dersiniz?

(1) Dinleyici: söylenen veya çalınan bir şeyi dinleyen kimse (TDK sözlüğü)

(2) Seyirci: eğlenmek için bakan kimse (TDK sözlüğü)

* Jeomorfoloj
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı
Yönetim Kurulu Üyesi

Benden Selâm Söyle Anadolu'ya⁽¹⁾

Erdoğan BOZBAY*
ebozbay@fisek.org.tr

Kaç saat, kaç gün yada kaç aydır buraldayım. Nereden geliyor şu sesler. Bir tek sözcüğünü bile anlamadığım, ama yabancı olmamışım şu dil. Okul bahçesinde cıvıldaşan çocuklar, çeşme başında gülüşen genç kızlar, kahve bahçesinde şakalaşan yaşlılar, eczaneden yayılan kekremsi kokular, üzerleri adeta cilalanmışçasına parlayan kaldırım taşları, köpek, keçi, at, eşek sesleri, bocalardan yükselen yemek, fırınlardan gelen taze ekme kokuları... Hepsini tek tek duyumsar gibiyim. Kapalı olan gözlerim dışında tüm duyularım açık. Büyünün sürmesi için nefes bile almıyorum adeta. Ama gözlerimi açtığı an rüya bozuluyor. Ne havada uçan sesler kalıyor ne de fırınlardan yükselen kokular. Evler çatisiz, pencereler perdesiz, camsız, okullar çocuksuz, eczaneler ilaçsız, kahveler insansız, çeşmeler kovasız. Koskoca yerleşim yeri zaman içinde hayalet bir şehre dönüşmüş adeta. İster istemez, büyük bir felâket geçirmiş sanısına kapılıyor insan. Şu gerçek bir kez daha gösteriyor ki, konumu ne kadar uygun, çevresi ne kadar güzel olursa olsun, bir yerin güzelleşmesinin, içimizi ısıtmasının birincil şartı, doğayla, çevreyle, çevresiyle barışık yaşayan insanlar, özellikle de çocuklar, çocuk cıvıltıları. Onlar yaşamın olmazsa olmazı.

#

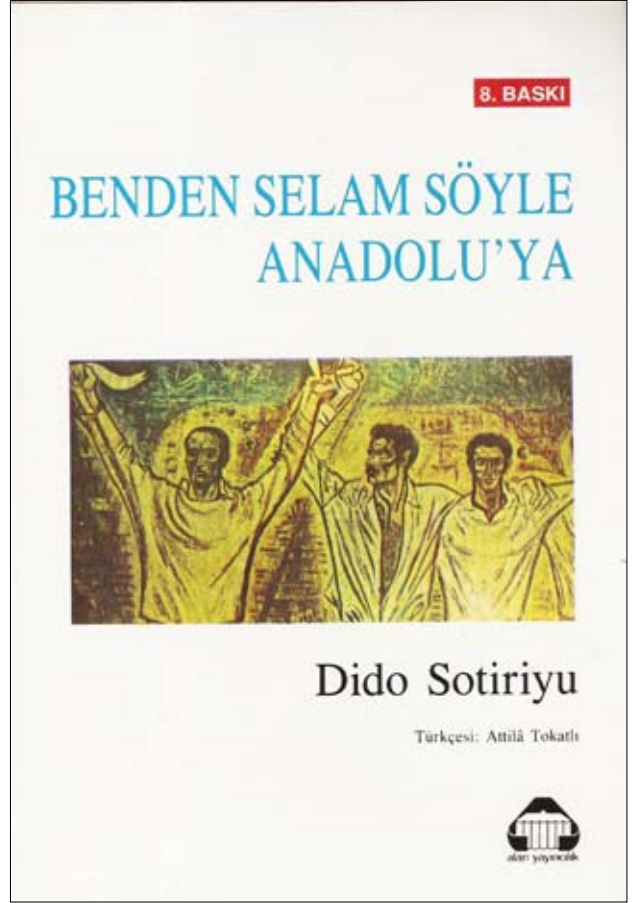
Fethiye yakınlarındaki Kayaköy'de saydıklarımızdan da fazlası varmış bir zamanlar. Bir zamanlar dediysem de çok eskilere gitmek gerekmiyor. Doksan, yüz sene önce yaklaşık üç bin konutu, on binlere varan nüfusu, iki okulu, iki eczanesi, iki kilisesi, iki doktoru, sayısız dükkânı, yerel gazetesiyle çevrenin en büyük yerleşim yeriymiş Kayaköy. O günleri anımsayanlardan hemen hepsi, gidenlerin ardından güzel şeyler söylüyor halâ. Düğünlerde, bayramlarda, cenazelerdeki dayanışmalarını unutamıyor. İyi insan olduklarının tekrar tekrar altını çiziyor. Yüzyıllarca birlikte yaşayan, farklı dil, din ve ırktan insanlar savaşın çıkmasıyla beraber önce gerginleşiyor, ardından birilerinin kışkırtmasıyla dalaşmaya başlıyor. Ama gün gelip de veda zamanı kapıyı çaldığında tam bir insanlık dramı yaşanıyor. Gidenler köklerinden koparılanın, kalanlar ise onca anıların, yaşanmışlıkların, şimdiden yüreklere düşen özlemin rüzgârında savruluyor bir süre; karmaşık duygular içinde kıvrılıyor. Yıllarca karşılıklı haberleşmelerin, ziyaretlerin ardı arkası kesilmiyor. Bu ilişkiler günümüzde de torunlar hatta torun çocuklarıncaya sürdürülüyor. Ziyaretler giderek eski coşkusunu yitirmeye yüz tutsa da göz yaşlarıyla süsleme, kucaklaşmalarla tazeleme, torba içinde götürülen vatan toprağı ile ölen ataların özlemini dindirme geleneği sürüyor.

#

Dido Sotiriyu; "Benden Selâm Söyle Anadolu'ya" adlı romanında çekilen acıları, gözyaşlarını, mutlulukları, özlemleri, pişmanlıkları, her iki halkı(Türk ve Rum)

* Jeomorfolog
Fisek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı
Yönetim Kurulu Üyesi

(1) Dido Sotiriyu: "Benden Selâm Söyle Anadolu'ya", Çeviren: Attilâ Tokatlı, Alan Yayıncılık, 1992.

tanıyan birisi olarak çok içten ve tarafsız bir gözle dile getirir. Kitabı yazma nedenini, **"Çocukluk yıllarımda ailemle birlikte, doğduğum Aydın ilinde yaşadım. 1922 yılında Anadolu'dan ayrılarak Yunanistan'a amcamların yanına gitmek zorunda kaldım. Ailem daha sonra göçtü. İlk çocukluk yıllarımdan anıları belleğimden silinmiyordu. Babamın arkadaşı Talât Beyler, sokakta oynadığım Rum ve Türk çocuklar bugün bile aklımda. Yaşadığım günlerin, duyduğum gerçek olayların o kadar etkisi ve büyüğü altında kalmıştım ki, bu konuyu ele alan bir kitap yazma arzusu içimde çığ gibi büyüyordu..."** "Bu romanın dokusunu ben, işte bu denli gerçek tanıklardan(göç ettiği ülkede de bir türlü huzuru yakalayamamış Manoli Aksiyotis) süzüp çıkarttım. ... Yaşlılar unutmazın; ve gençler, bütün olup biteni çirilçiplak bir şekilde görsün, öğrensün diye..." biçiminde özetler. Ve romanını şu anlamlı sözlerle bitirir. **"... Karşılıklı hançerledik, paramparça ettik yüreğimizi! Durup dururken!... Kardeşler, dostlar, hemşeriler... Koskoca bir kuşak, durup dururken katletti kendi kendini!.."**

Bütün bu çekilen acı, bir kötü rüya olsaydı ah!.. Ve yan yana...omuz omuza verip yürüseydik tarlalara doğru yeniden!

.....

Anayurduma selâm söyle benden Mehmet'in damadı! Benden selâm söyle Anadolu'ya... Toprağını kanla suladık diye bize gazezlenmesin... Ve kardeş kardeşe kırdıran cellâtların, Allah bin belâsını versin!

Ne yazık ki, insanlar barış ve huzur içinde yaşayıp giderken bir takım cellâtlar çıkar ortaya. Nereden gelir, kaşla göz arasında ortalığı nasıl da karıştırıverir. Bir de bakarsınız o dost insanların halay çeken elleri birbirlerinin boğazını sıkarak, silâhlar kan kusar olur. Ne hazindir ki, tüm öykülerin sonu hep aynı duyguyla noktalanır, **P-i-s-m-a-n-l-ı-k**. Acılar, ölümler, kanla sulanan güzelim topraklar, yetimler, öksüzler, kolu kanadı kırılmış, umutlarını, köklerini, sahip olduğu her şeyi yitirmiş insanlar. Özlemler, ağırta, gözyaşları, acılar kuşaktan kuşağa sürer gider. Bu aymazlık neden yinelenir durur. Neden geçmişten ders alınmaz. Oysa, barış, huzur, sevgi, mutluluktur insanı güzelleştiren, insanlığı yücelten. Dünyayı kurtaracak olan değerler, düşünceler acımasızca biçilirken geriye cellâtların ektiği kin, nefret, öfke, yıllar boyu sarılamayacak yaralar, düşmanlıklar kalır. Umutlar, dostluklar, kardeşlikler hiç yaşanmamışçasına derin karanlıklarda kaybolur gider.

#

Dinlediğim her **"göç"** olayı bana babaannemi anımsatır. Kendi köklerimi düşündürür. Anadolu'dan-büyük bir olasılıkla Karaman'dan- Balkanlara(Romanya) yerleştirilen atalarım, oralara alıncıya değin, kim bilir ne zorluklar çekmiştir. İnsanların köylerinden çıkmayı bile göze alamadıkları dönemde onlar, dili, dini, yaşam biçimi çok farklı insanlar arasında hayatlarını sürdürmek zorunda kalmıştır. Asırlar sonra, ilk gidenlerin bilmem kaçınıc kuşaktan torunları, tekrar ana vatana dönüşe geçtiklerinde yine benzer acılar, sıkıntılar bu kez onların yolunu gözlemektedir. Oysa, **"Gitmek mi zor, yoksak kalmak mı?"** ikilemini değil seçme, sorgulama şansları bile yoktur. Onlar, satrançtaki piyon gibidir adeta. İstenen yerde konuşmak durumundadır. Zaman içinde bazı değişikliklere uğrasa da, elden geldiğince korumaya çalıştıkları dillerini, dinlerini, kimliklerini, gelenek göreneklerini, çoluk çocuklarını, birkaç parça eşyalarını sırtlayarak, her an göçecek gibi hazırlıklı olmalıdır. Bir bilinmeze doğru sürüklenişin isyanını içlerine gömmelidir. Çünkü, göçtükleri her yerde **"yabancı"**, her zaman **"öteki"**dir onlar. Çilenin, hüznün, direncin, özlemin, arayışın, kavuşmanın gerçek adresidir. Geçmişten beri şu kural da hiç mi hiç değişmez. Kimileri tarih yazar, kimileri ise tarihi!

#

İnsan oğlu ilginç bir canlıdır. Dünyaya gözlerini açtığı ülkeyi, doğduğu yeri kolayına terk edemez. Terk etmek zorunda bırakılsa bile asla unutamaz. Yeşerdiği toprakları öz yurdu gibi beller. Orayla bütünleşir, insanlarıyla kaynaşır, dost, arkadaş, kardeş, hemşeri olur. İster hükümet politikaları, isterse bireysel tercih ya da zorunluluklar nedeniyle saksısı, toprağı, suyu, havası değiştirilmeye kalkışıldığında, tarifsiz dramlar yaşaması kaçınılmazdır. Doğduğu, belli yaşa kadar sayısız anılar biriktirdiği, daha sonra da koparıldığı yerleri son nefesine kadar, asla unutamaz. Sık sık rüyalarında görür. Ve o rüyalar, **"Benden Selâm Söyle Anadolu'ya"** da roman, **"Makedonya 1900"** de şiirsel öyküler, **"Ey Güzel Kırım"** da, **"Kalbim Ege'de Kaldı"**da ağıt dokulu yanık birer ezgi, **"Kökler"** de unutulmaz bir televizyon dizisi, **"Yağmur'dan Önce"** de acılarla örülmüş bir film, **"Anadolu'da bir köy me-**

zarlığına gömün beni" dizesiyle başlayan görkemli bir şiir, **"Ah Urmanya (Romanya)"**da onulmaz bir iç çekiş olarak karşımıza çıkar. Bu ülkelerin yerine daha nicele-ri sıralanabilir. Sanatın hangi dalı kullanılırsa kullanılsın anlatılmak istenen şey, terk edilmek zorunda kalınan toprakların, dost(luk)ların, anıların, yaşanmışlıkların unutulmamasıdır. İçimizde giderek büyüyen özlemin en somut, duyguların en yoğun, hüznlerin en etkili biçimde dışa vurumu, ölümsüzleştirilmesi ancak sanat aracılığıyla olabilir. Dee Brown, Kızılderilileri destanlaştırdığı eserine verdiği isimle, insan(lığ)a özgü tüm bu duyguları, şu üç sözcüğe sığdırmak ister gibidir: **"Kalbimi Vatana Gömün"**.

KATKILARINIZ İÇİN

VAKIFLAR BANKASI

- 1- OSTİM Şb. (YTL. Hesabı) No: 201 48 18
- 2- Çankaya Şb. (YTL. Hesabı) No: 202 58 08
- 3- Çankaya Şb. (USD Hesabı) No:281-402 58 09
- 4- Çankaya Şb. (Euro Hesabı) No: 281-4032406

PTT YOLU

- 5- Posta Çeki : 102965 (Fişek Enstitüsü)

KREDİ KARTI

Kredi kartınızla katkıda bulunarak **"çocuk dostları"**mız arasına katılabilirsiniz.

Kredi kartı numaranızı, "CVC2 (kartınızın arkasındaki son üç rakam)" ve son kullanma tarihini bildirmeniz yeterli.

Lütfen katkılarınız sonrası adresinizi bize bildiriniz.

Faks : (0312) 425 28 01

e-posta : cocukdostumuz@fisek.org.tr

Ne yapalım ?
Endüstriyel robotların üretim hızı gün geçtikçe artmakta. Ancak robotlar ile ilgili iş güvenliği problemlerinin belirlenmesi hala sorunlara neden oluyor. Programlama, kontrol etme ve onarım işlemleri için robotun tehlike bölgesi içinde yapılan çalışmalar ya-ralanma ihtimalini artırıyor. Robotlar yalnızca geçici ya da daimi olarak durdurulur. Ne şekilde durdurulduğunu belirtir. Robot tekrar çalıştırıldığında işgiler bir takım tehlikelere karşı hazırlıklı olmalıdır. Çünkü robotun kendine has özellikleri vardır ve bilinmeyen makine ve ekipmanlardan çok farklı çalışır.

< Sayfa 23'ün yanıtı

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Türkiye’de İş Kazası İstatistikleri: Onunla da Olmuyor, Onsuz da Olmuyor

A. Gürhan FİŞEK*

Tuzla tersaneleri üzerine çok konuşuluyor. Son 2 yılda 98 ölümün ne hoş görülmesine ne de açıklanmasına olanak var. Ama yadırganmaması olanaklı... Çünkü bu ölümlü kazalar, ülkemizde ne ilk, ne de son.

Sosyal Sigortalar Kurumu’nun, onyıllardır yayınladığı istatistiklere bastığımız zaman, iş kazalarının ölümlere ya da sakatlıklara ne ölçülerde yol açtığını görürüz; görürüz de şaşar kalırız : Bu kadar ölümün ne hoş görülmesi, ne de açıklanmasına olanak var.

SSK istatistikleri yetersiz ... SSK istatistikleri eksik ... Bu istatistikler yetersiz çünkü; araştırmacıların eldeki verilerden yararlanarak olguları tüm boyutları ile ortaya koymaları için hiç çaba gösterilmedi. SSK, her istatistik yıllığı döneminde, araştırmacıların, eldeki verileri didik didik ederek, yeni araştırmalar ortaya koymalarına ve böylece veri toplama teknikleri ile veri çeşitlerinde yinelenmeler yapmasına olanak sağlayabiliyordu. Bu çabayı yansıtan ne bir adıma, ne de sürekli bir çalışmaya rastlıyoruz. Bunun bir tek ayrık durumu vardır: O da 2 Haziran 2001 tarihinde, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı’nın önerisiyle, SSK Başkanlığı SSK Başkanlığı Finansman ve Aktüerya Daire Başkanlığı ile ortaklaşa düzenlenen "SSK Çalışmalarının Rasyonel Dokümantasyonu" çalıştayı. Ülkemizde, konuyla ilgili tüm kuruluşların geniş bir katılımı yer aldığı ve CD olarak da belgelenmiş olan bir çalışma, kısa süre sonra SSK İstatistik Yıllıkları’nda da yansımaları bulmuş ve böylece başarısı belgelenmiştir. Ama Kurum bu yönde çalışmalarını sürdürmemiştir.

SSK istatistikleri eksiktir. Çünkü, ülkemizde kayıt dışı çalışmanın yaygınlığına koşut olarak, iş kazalarıyla meslek hastalıkları da kayıt dışı kalmaktadır. Bu olguların kayıt dışılığı yalnızca, işyerlerinin ve işçilerin kayıt dışı olmasıyla da sınırlı değildir. Sigortalı işçilerin tüm iş kazalarının kayıt altına alınmadığı da bilinmektedir. Ama önemlisi, meslek hastalıklarının bir çoğunun daha tanı bile konulamadan gözden kaçması olgusudur. Yapılan küçük çaplı araştırmalar bile meslek hastalıklarının hem çeşit ve hem de sayı olarak ülkemizde çok fazla olduğunu, ama bunların bilinmediğini ortaya koymaktadır.

Ama bütün bunlara karşın, SSK istatistikleri, çok büyük bir boşluk doldurmakta ve yönlendirici işlev taşımaktadır. Onlar olmasaydı, ülkemizdeki iş kazalarıyla meslek hastalıkları olguları üzerine somut tartışmalar yapmamız ve öneriler geliştirmemiz olanaklı olmayacaktı. Bu bakımdan başlangıcından bu yana emek veren ve bize bu istatistiklerle ulaştıranlara teşekkür borçluyuz.

SSK 2007 istatistik yıllığındaki verilere baktığımızda diğerlerinden ayrılan yeni özellikler ya da atılımlar görmekteyiz. Ancak hemen dikkat çeken en önemli konu, bir önceki SSK istatistik yıllığından farklı olarak, niceliklerdeki

yüksek artışlardır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2005-2008 İş Sağlığı Güvenliği Eylem Planı’nda, iş kazalarının en az %20 oranında azaltılmasını hedeflemişti. Ama istatistikler bu hedefe yaklaşılacak bir yana, iş kazalarının bu süre içinde sürekli artış gösterdiğini ortaya koymaktadır.

2005 – 2006 iş kazasını istatistiklerini karşılaştırdığımızda, özetle,

- 40 yaş ve üzerindeki iş kazalarında % 10,9 oranında azalmaya karşın (sayı olarak 1.191),
- 14 yaşın altındaki çocuklarda görülen iş kazalarında ise % 6,6 oranında artış (sayı olarak 20),
- 15-17 yaş diliminde % 146,5 oranında artış (sayı olarak 1.468),
- Toplam iş kazalarında ise % 6,45 oranında artış (sayı olarak 3.739) görülmektedir.

Bu artışların nedenleri üzerinde durmak zorunludur. Her istatistik yorumlamaya gerek duyar ve gelecek için yol gösterir. Yaşlanan nüfus, birkaç nedenle ağır ve tehlikeli işlerden uzaklaşmaktadır. Bunlardan ilki, artan genç

nüfusun baskısıdır. İşverenler hem daha eğitimli olmaları, hem de daha dinç, dinamik ve hırslı olmaları dolayısıyla genç işçileri yeğlemektedirler. Diğer bir neden, sosyal güvenlik reformu nedeniyle, emeklilik yaşının yükseltilmesi ve kıdem tazminatı fonu söylentileri nedeniyle, herhangi bir kayba uğrama kaygısıyla, hakkedenlerin emekliliklerini istemeleridir.

Çocuk yaşta uğranılan iş kazalarındaki artış ise, çocukların, tehlikesi düşük işlerden daha tehlikeli işlere doğru kaydığını bize düşündürmektedir. Çocuk işçiliğinin önlenmesine ilişkin çalışmaların bir yan etkisi olarak, görece iyi koşullardaki işyerleri çocuk istihdamına son verdiğinde, çocukların sığındıkları işyerlerinin kötülüğü, beraberinde kazaları getirmektedir. Bunun yanında, toplumda gelir düzeyinin hızla düşmesi, çocukların çalışma yaşamına giri-

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

şini de arttırmaktadır. 14 ve altı yaştaki çocuklardan söz ettiğimize ve onların ilköğretime devam etme zorunlulukları gözönüne alındığında, kazaya uğrayan çocukların, okul dışı zamanlarda çalıştıkları kolayca tahmin edilebilir. Gerçekten de Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2006 Çalışan Çocuklar Anketi, bir yandan öğrenimini sürdürürken, öte yandan çalışan çocukların oranını, tüm öğrencilerin yarısından fazlası olarak vermiştir. Kaldı ki, bu istatistikleri yorumlarken, kırdan kente süren göç dalgasıyla gelen çocukların, ilköğretime katılmaksızın, çalışma yaşamına girmesi olasılığını da hiç akıldan uzak tutmamalıyız.

Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği'ne göre, 18 yaşından küçük çocukların bu işlerde çalışması yasaktır. Ancak görülen odur ki, ilköğretimi tamamladıktan sonra gençler, yoğun olarak küçük işletmelerde ve hangi işi bulurlarsa onda çalışmaya başlamaktadırlar. Bunların önemli bir bölümünün, 3308 sayılı yasa kapsamında çırak ya da stajyer olarak çalıştıklarını ve sigorta ettirildiklerini de düşündüğümüzde, başka bir sosyal sorunla karşılaşmaktayız. Gerek çalışma yaşamına adımını atan gençlerimizi, gerekse meslek öğrenimi yapmaya çalışan gençlerimizi, sağlıklı ve güvensiz çalışma koşullarıyla başbaşa bırakmaktayız. Bu kötü koşullar ve onun sonucundaki iş kazaları meslek öğrenmenin bir bedeli olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çağdaş bir toplum için kabul edilebilecek bir olgu değildir. Artan genç nüfus, bir nitelik kazanmak ve geleceğini güvence altına almak için çabalamaktadır. Üniversite kapısında birikenler kadar, girdikleri işyerlerinde kendilerini göstermeye çabalayan gençler de çoktur. Bütün bunların gençlerin uğradıkları iş kazalarında niceliksel bir artış getirmektedir.

Kazaların ağırlık derecelerinde de artış görülmüştür. Sürekli işgöremezlikle ve ölümlerle sonuçlanan iş kazalarında da önemli artışlar vardır. Şöyle ki:

1) Sürekli işgöremezlikle sonuçlanan iş kazalarında görülen artışlar :

- Kısmi sürekli işgöremezliklerde (meslekte kazanma gücünü kaybetme oranı %10-39 arasında) artış % 37 oranındadır.
- Tam sürekli işgöremezliklerde (meslekte kazanma gücünü kaybetme oranı %40'ın üstünde) artış %42,8 oranındadır.
- Toplamda işgöremezlikle sonuçlanan iş kazaları bir önceki yıla oranla % 38,3 oranında artmıştır.

2) Ölümle sonuçlanan iş kazalarında görülen artış, bir önceki yıla oranla % 48,5 olmuştur.

Daha önce de yazdığımız gibi, bu artış yalnızca son iki yıl yaşanan olgular değildir. Aşağıdaki tabloda, 2002 yılından bu yana iş kazalarında görülen artışlar gösterilmektedir.

Tablo 1

2002-2006 Yılları Arasında İş Kazası Sonucu Görülen Sürekli İşgöremezlik ve Ölümdeki Artışlar

YIL	Sürekli İşgöremezlik (%)	Ölüm (%)
2002	82,56	7,30
2003	96,54	34,60
2004	89,30	37,44
2005	48,51	42,8

Bu istatistikler bize, özellikle imalat sanayimizdeki son yıllardaki bir gelişmenin bedelini göstermektedir. Gelişmiş ülkelerin, gerek maliyet ve gerekse sağlık-güvenlik-çevre zararları dolayısıyla, terkettikleri döküm, metal vb işler ülkemizdeki işyerleri tarafından kapılmaktadır. Ucuz, uysal ve eğitim düzeyi düşük işgücünden zengin ülkemiz, taşeron uygulamasının yaygınlaşmasının da etkisiyle, üzerine aldığı bu büyük üretim kapasitesiyle başa çıkabilmek için, sağlık-güvenliği elden bırakmaktadır. İş kazalarının ağırlığındaki artış işte bunun göstergesidir. Daha ucuza mal etmek için, işçiyi daha uzun süre çalıştırmak; yasaları esnetmek ve yasalarla öngörülen dinlenme sürelerini bile kullanılmamak; işsizlikle korkutarak boyun eğdirmek tabloyu karartmaktadır.

Bu ağır tablonun yanında bir de gözden kaçan ve arka planı oluşturan iş kazaları vardır. İş kazalarının önemli bir bölümü de, herhangi bir kalıcı sakatlık ya da ölüm olmadan, tedavi sonucu iyilik haline kavuşulmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu olguların, yol açtığı işgöremezlikler de 2005'ten 2006'ya artış göstermektedir. 2005 yılında iş kazasına uğrayanların toplam işten uzak kaldıkları süre 1.791.292 gün iken, 2006 yılında bu rakkam 1.898.304 güne yükselmiştir.

İş kazaları daha çok küçük işyerlerinde meydana gelmektedir. Küçük işyerleri, önlemlerin daha az alındığı, olanakların en kısıtlı olduğu ve kayıt dışının da en yaygın olduğu işyerleridir. Buralara Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişleri hemen hemen hiç uğramamaktadır. Yasa gereği, işyeri hekimi, iş güvenliği mühendisi, işyeri hemşiresi çalıştırma yükümlülükleri de bulunmamaktadır. Demek ki, işyeri küçük ölçekli ise, işverene de işçiyi de yarıdım edecek kimse yok. Onları eğitecek yol gösterecek, hataya düşmesini önleyecek kimse yok. İşte bu unutulmuşluğun istatistiklere yansımaları Tablo 2'de görmekteyiz.

Tablo 2

2002-2006 Yılları Arasında İş Kazası Sonucu Görülen İş Kazalarındaki Artışların İşyeri Ölçeklerine Göre Dağılımı

İşyeri Büyüklüğü	2005 SAYI	2006 SAYI	ARTIŞ	Tüm Kazalar İçerisindeki Payı			
				2005		2006	
1-3	19.519	18.229	6,61	26,41	62,69	23,16	60,91
4-49	26.823	29.904	11,47	36,27		37,84	
50-249	15.162	16.734	10,37	20,51		21,18	
250+	12.419	14.160	16,55	16,80		17,92	
TOPLAM	73.923	79.027	6,45	%		%	

Tablo 2'den de görüldüğü gibi, 250 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde, iş kazalarının ancak altıda birine rastlanmaktadır. Üstelik bu işyerlerinin, göz önünde bulunmaları dolayısıyla, kayıt dışı işçi çalıştırmaları ve iş kazalarını kayda geçirmemelerinin daha az olanaklı olduğu da gözönünde tutulmalıdır. Benzeri kaygılarla, 50 ve daha az işçi çalıştıran işyerlerinde görülen iş kazalarının, aslında, bütün içerisindeki payının çok daha yüksek olduğunu varsayabiliriz.

En çok görülen iş kazalarının nedenlerine baktığımızda, sıradan izleyicilerin şaşkınlığı daha artacaktır. İş kazalarının nedenlerinin başında, "işçinin düşmesi ya da işçinin üzerine düşme" ilk sırayı almaktadır. Bu çeşit kazalar, tüm kazaların üçte birini oluşturmaktadır (% 32,4). Döküm şöyledir:

1. İşçinin düşmesi

- A) Yüksekten düşebilir (% 4,8)
- B) Yürürken-koşarken tökezlenebilir, yuvarlanabilir (% 6,5)

2. Bir cismin ya da malzemenin işçinin üzerine düşmesi

- A) Kayan ve çöken toprak, kaya, taş, kar (% 2,4)
- B) Çökmeler (bina, duvar, iskele, merdiven vs) (% 0,4)
- C) Taşınan cisimlerin düşmesi (% 11,6).

Bunların tümü de önlenebilir nitelikte olgulardır. Üstelik çok basit önlemlerle, büyük oranda kazanın hem sıklığı, hem de ağırlığı azaltılabilir. Örneğin, kazaların % 6,5'ini oluşturan tökezlenmeler ve yuvarlanmaları önlemek için, zeminlerin düzgün hale getirilmesi ve sert-sivri köşelerden

sakınılması gerekmektedir. Çalışmaların tüm bu kazaların nedenlerini öngörmeye ve ortadan kaldırmaya yönelik olması gerekir. Tehlikenin yok edilemediği durumda, geçici olarak kişisel koruyuculara da başvurulabilir.

SSK istatistiklerinin bize gösterdiği bir başka hedef de, hangi vücut organlarının daha çok korunması gerektiğidir. El-kol-omuz yaralanmalarıyla sonuçlanan iş kazaları oldukça fazla olup, 42 697 iş kazası bu şekilde meydana gelmiştir. Yüzdeye vurursak, 2006 yılında meydana gelen tüm iş kazalarının yüzde 54,03'ü el-kol-omuzda yaralanmaya yol açmıştır. O zaman, iş kazalarına yönelik çalışmalarımızda en önemli hedefimiz, bu vücut parçalarının (ekstremiteler, uzuv) korunması olmalıdır. Hatta, istatistiklerin daha ayrıntılı bir inceleme için vermesi halinde, bu hedef daha da daraltılarak, çok daha başarılı stratejiler oluşturulabilir.

SSK istatistiklerine getirilebilecek eleştirilerden biri de, Avrupa Birliği ülkelerinde kullanılan ölçütlerden farklı olarak, üç ve daha az gün işgöremezlik yapan olguların da gözönüne alınıyor olmasıdır. Ama istatistiklere baktığımızda, bu olguların bütün içindeki payının Türkiye'deki sorunun derinliğini etkileyecek güçte olmadığını ortaya koymaktadır. Şöyle ki; 2006 yılında 79.027 iş kazası olgusunun, 7.451'i ancak üç gün ve daha az gün işgöremezlik yapmıştır. Bu da tüm olguların %10'undan daha düşük bir değere karşı gelmektedir.

Ama, SSK istatistiklerine getirilebilecek eleştirilerden en önemlisi, meslek hastalıkları karşısında gösterilen kayıtsızlıktır. SSK, 2004 yılında hastanelerini Sağlık Bakanlığı'na devretmeden önce de, sonra da, meslek hastalıklarına tanı

koyma konusunda, büyük bir yetersizlik içinde olmuştur. 1976 yılında büyük bir atılım yaparak ilk meslek hastalıkları kliniğini açmış; ama bu çağdaş devinimi ancak 4 yıl sürebilmiştir. 1980 darbesinden sonrası, meslek hastalıkları hastaneleri giderek güç kaybetmiştir ve sonunda 2004 darbesinden sonra yok olmuşlardır.

SSK istatistik yıllığında meslek hastalıkları olgularına baktığımız zaman, ilk gözümüze çarpan, çeşitlerdeki sıklıktır. 2006 yılında, Türkiye’de, 574 meslek hastalığı saptanmıştır. Meslek hastalıkları şöyle gruplanabilir :

- 1) Fiziksel kaynaklı meslek hastalıkları
 - Tozların neden olduğu meslek hastalıkları (silikoz, sideroz vb.) 419 kişide (% 72,99) görülmüştür.
 - Gürültü sonucu işitme kaybı 1 kişide görülmüştür.
- 2) Kimyasal kaynaklı meslek hastalıkları
 - Gazların (karbon monoksit, fosgen, nitrik asit) neden olduğu zehirlenmelerin sayısı 4’dür (% 0,69).
 - Çözücülerin (Siyan bileşikler, benzol, fenol türevleri, aromatik aminler, alifatik hidrokarbonlar vb.) neden olduğu zehirlenmelerin sayısı 16’dır (% 2,79).
 - Ağır metallerin neden olduğu zehirlenmeler,
 - Kurşun, kurşun tozu ve organik kurşun bileşikler”nin neden olduğu olgu sayısı 105’tir (% 18,29).
 - Diğer ağır metallere (Arsenik, krom, civa, nikel, fosfor) bağlı zehirlenmelerin 11’dir (% 1,92).
- 3) Biyolojik kaynaklı meslek hastalıkları
 - Akciğer veremi 3 kişide görülmüştür.

Demek ki, yalnızca tanı konulabilen meslek hastalıklarının %90’lık bölümünü, akciğer toz hastalıkları ve kurşun zehirlenmeleri oluşturmaktadır. SSK Sağlık İşlemleri Tüzüğü’nde sayılan bütün o meslek hastalıklarının (o mesleklerin ülkemizde olmasına karşın) görülmemesi kesinlikle eksik bir değerlendirmenin ürünüdür. Örneğin gürültü özellikle imalat sanayimizde çok yaygındır ve uzayan çalışma sürelerinde sınır değerlerin aşılması da söz konusudur. Bu durumda, yılda yalnızca 1 tane mesleksel işitme kaybı görülmesi olgusu inandırıcı değildir.

Bu yaklaşım uygulamada da kendisini göstermektedir. SSK’nın meslek hastalıkları konusundaki sığ yaklaşımı, Tuzla Tersaneleri’ndeki meslek hastalıklarına kayıtsızlıkta da kendisini göstermektedir. Kumlama, raspalama, taşlama, kaynak, oksijenli kesim, boya gibi meslek hastalıklarına yol açacak etmenlerin bulunmasına ve 50.000 işçinin tümünü kapsamasına karşın meslek hastalıklarından hiç söz edilmemektedir.

Bütün bu değerlendirmeler bizi çalışma ortamının öncelikle ele alınması hedefine götürmektedir. Özellikle bazı işveren çevrelerince dile getirilen, öncelikli hedefin “eğitim” olduğu yolundaki görüş, yukarıda sıraladığımız istatistikler ve tanımladığımız çerçeveye uymamaktadır. Çünkü, bu koşullarda, kaza ve hastalıklardan kaçınmak için eğitilmiş olmak yetmemektedir. Eğitim ancak, alınan sağlık güvenlik önlemlerinin bir tamamlayıcısı olabilir. İş yaşamız da böyle söylemektedir: “İşveren önlemleri alacak, işçi de bunlara

uyacak”. Demek ki, bu noktada zorunlu olan işyeri koşullarının tehlikeden arındırılmasıdır. Bunun için, alınması gereken önlemler ve kurulması gereken mekanizmaların işverenlerce bilinmesi gerekmektedir. Bunun için, mutlaka işverenler ile taşeronları, iş sağlığı güvenliği ve alınmayan önlemlerin yol açtığı sonuçlar açısından eğitilmelidir.

İş kazalarıyla meslek hastalıklarının önleme stratejisini oluştururken karşımıza üç seçenek çıkmaktadır:

1. İş kazaları ve meslek hastalıklarına göz yumulması
2. Üretimin tamamen durdurulması
3. Üretimin, kaza ve hastalıklara yol açmayacak biçimde planlanması ve yürütülmesi.

İlk iki seçenek, akıl dışıdır; bunu düşünmek bile istemeyiz. O zaman son seçenektan başka elimizde bir yol kalmamaktadır. Tüm yetilerimizi, bu stratejiyi oluşturmaya ve eldeki yol haritasını eksiksiz uygulamaya yönelmeliyiz. Yasalarımızda, AB direktifleri öncesinde olduğu gibi, bugün de geniş olanaklar sunmaktadır. Türkiye bu konuda insangücü ve yasal olanaklar yönünden oldukça zengindir. Bu zenginlik, AB destekli bir çok eğitim seminerine getirilen yabancı uzmanlarla karşılaştıkça daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

İş kazalarının önlenmesinde, konulan yasa-tüzük ve yönetmeliklere uyulması çok önemlidir. Bunu devletin denetim elemanları izlemelidir. 1946 yılından önce İktisat Vekaleti müfettişlerinin, 1946’dan sonra Çalışma Bakanlığı (ÇSGB) müfettişlerinin, çok önemli çalışmaları vardır. Bu konuda büyük bir deneyim birikmiştir. Bunca yılın ve bunca birikimin bize öğrettiği en önemli ders, ÇSGB müfettişlerinin tüm işyerlerine ulaşamayacağı ve yaptırımcılıklarının da sınırlı kalacağıdır. Henüz tarım ve kamu çalışanlarının, iş güvenliği teftişinin kapsamına girmemiştir. Onların çalıştıkları koşulları da denetleme gereği ortaya çıktığında bu sınırlılıklar daha da artacaktır.

Demek ki, işyerinde sağlık-güvenlik-çevre (ya da dar bir yaklaşımla iş sağlığı güvenliği) çalışmaları, devletin kontrol edebileceği çapı çoktan aşmıştır. Zaten işyeri hekimlikleri, işyeri hemşireliği, iş güvenliği uzmanlığı hizmetleri; biyolojik ve çevresel ölçümler; işyeri iş sağlığı güvenliği kurulu çalışmaları, birer işveren yükümlülüğü olarak, devlet-dışı gerçekleştirilmektedir. ÇSGB yalnızca bunların varlığını denetleyebilmektedir; kalitesini izleyememektedir.

Yapılması gereken, yasaların uygulanması için, polise önlemlerin ötesinden, yaygın bir işbirliği mekanizmasının oluşturulmasıdır. Devlet denetiminden bağımsız, işçi, işveren kuruluşlarının, meslek odalarının, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitenin katıldığı ve herkesin güven duyduğu bir kurum çatısı altında, eşgüdümün sağlanmasıdır.

Ancak böyle bir çatı altında, istatistikler, sağlıklı ve yeterli hale getirilebilir; ülkenin her köşesinde yürütülecek bilimsel çalışmalarla doğru ve derinlemesine bilgi toplanabilir; değerlendirilebilir; bunların ışığında kısa ve uzun erimli hedefler oluşturulabilir; eyleme geçilebilir.

GÜVENLİK KÜLTÜRÜ: “Akacak Kan Damarda Durmaz..!”

A. Gürhan FİŞEK*

Kan kendiliğinden akmaz; içinden geçtiği damarda bir delik açarsanız dışarı çıkar. Bu bakımdan, kanamalar, sel baskınlarından ayrılır. Her ikisi de dış etmenlerle olur; ama sel yatağı açıktadır ve de su miktarındaki olağanüstü artışa bağlıdır. Buna karşın, kanamalarda, vücutta kan miktarında böyle bir artış da söz konusu değildir. Ama hem “sel”lerde, hem de “kanama”larda ortak bazı noktalar vardır :

- (1) Bir kere, her ikisi de önceden tahmin edilebilir.
- (2) İkincisi, önlenebilirler.
- (3) Üçüncüsü, kurbanlar her iki olguda da kurtarılabilir.
- (4) Dördüncüsü, mutlaka can ve mal kayıplarına yol açarlar. Zaten bundan dolayı, her ikisi için de “önlemek ödemekten kolaydır” denir.

Demekki akacak su yatağında, akacak kan da damarda durabilir. Yeterki, biz isteyelim ve yeterli önlem alalım.

“Akacak kan damarda durmaz” anlamında kullanılan bir başka söz de “vadesi gelmiş ...”tir. Bütün bunlar, insanlara teselli bulmak için inanılmaz fırsatlar sunar; ama aynı zamanda, insanları yanıltmak ve yanlış yönlendirmek için de eşsiz birer fırsattır.

“İş kazaları kaderimiz (yazgımız)”⁽¹⁾ görüşü teselli

eder. İnsanların kafasında, “zaten yapacak bir şey yoktu”, “olacağı varmış” gibi çağrışımlar yaratır. Ölüm ya da sakatlık karşısında çaresiz kalan insanın sığınağıdır yazgı. Sözlüklerimizde ne kadar yaygındır bu doğrultuda sözcükler; yukarıda saydıklarımıza bir örnek daha ekleyelim : Alın yazısı.

Çıkmaza karşılaşan insanlar, onunla baş etmek yerine teslimiyeti, yaşamla barışabilmek için akıl-dışına kaçmayı seçiyor. Ülkemizde, çözümsüz kalan sorunlar, arapçaına döndükçe akıl-dışına kaçma artmakta. Her gün akıl almaz olayların ya da davranışların miktarında artış var. Sağlığımız iyice bozuldu. Nereye gidiyoruz? Bu işin sonu nereye varacak? Herkesi safsatalara sığınmamaya, bu yüzden hem gününü hem de yarınını karartmamaya çağırıyorum.

Bazen akıl-dışı yollara insanlar bilinçli olarak yönlendirilirler. Çünkü öylesi, birilerinin işine gelir. Kendilerini akıllı sanan çıkar grupları, bizim akıl-dışına sığınmamızı, orada öylece kalmamızı isterler. Demekki, “akıl yolu birdir” sözü, çıkarlar sözkonusu olduğunda “akıl yolu bir değildir”e dönüşmekte. O zaman doğru yanıtı bulmak için, “çıkır” gruplarının telkinlerinden uzak, ortak-akıl ile hareket etmeliyiz. Birlikte düşünmeli, olayları çok yönlü tartışmalıyız. Basit gibi görünen her kazayı, akıl-almaz gibi görünen her faciayı ortak akılla değerlendirmeliyiz. Birbirimize şu soruyu sormalıyız: “Ne yapmalıyız ki, böyle kazalar bir daha olmasın.”

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

(1) Buradaki parantezin şöyle bir anlamı var : “iş kazaları yazgımız” denmez, “... kaderimiz” denir. Çünkü bu söz, anlam olarak tam bir gericilik örneğidir. Çok değerli Prof.Dr.Cem Eroğlu'un bir yazısında belirttiği gibi, “ilerici düşünceler duru bir Türkçe ile, gerici düşünceler de arapça-farsça-türkçe karışımı eski dille söylenir.

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Kaynak İşlerinde Kullanılan Robotun Kontrol ve Onarımı

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: İşçi kaynak işlerinde kullanılan bir robotu kontrol etmek üzere yasak bölgeye giriyor. Robot durdurulmuş.

İşçilerin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Robot durmuş ancak işçi robotun tekrar ne zaman çalışmaya başlayacağını bilmiyor (olabilir).
2. Çalışmaya başladığında robotun kolu işçiye çarpabilir çünkü işçi güvenlik bölgesi içine girmiştir.
3. İşçi robota arkasını dönmüştür. Robot aniden hareket edecek olursa gerektiği gibi karşılık veremeyecektir.
4. Robot işçiye çarpabilir. Çünkü emniyet çitinin kapısı kapatılmamış ve zincir takılmamış. Bu nedenle robot güvenlik bölgesinden serbestçe çıkabilir.

> Yanıtı 15. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Prof. Dr. Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEPARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞÇI
Prof.Dr. Cahit TALAS

İÇİNDEKİLER

- **ÇOCUK HABER**
12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Günü:
Bu Yılın Vurgusu Eğitim 2
Derleyen: Onur SUNAL
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Küçük İşyerleri Ortak İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu! 4
Mustafa TAŞYÜREK
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Sincan Organize Sanayi Bölgesi'nde Ortak İş Sağlığı
Güvenliği Kurulu Toplandı 7
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Gürültü Yönetmeliği: Yeni Açılımlar ve Yeni Limitler 8
Haluk ORHUN
- **YAŞAM**
Hazır Beton Taşıyıcıları İçin Çevreci Bir Çözüm Önerisi 10
Cihat UYSAL
- **YAŞAM**
Mutluluk Arayışları ve Anı Yaşama Yaklaşımı 11
Atilla İNAN
- **SOSYAL HEKİMLİK**
Veteriner Halk Sağlığı ve Zoonozlar 12
Naci YAMAN
- **TOPLUM**
Büyük Beş Kişilik Özellikleri ve Mesleki Eğilim Boyutları 14
Ayşe Gözde KOYUNCU
- **TOPLUM**
"Dinleyici"den "Seyirci"ye Bir Konserin Düşündürdükleri 15
Erdoğan BOZBAY
- **KİTAP TANITIMI**
Benden Selâm Söyle Anadolu'ya 16
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Türkiye'de İş Kazası İstatistikleri: Onunla da Olmuyor,
Onsuz da Olmuyor 18
A. Gürhan FİŞEK
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Güvenlik Kültürü: "Akacak Kan Damarda Durmaz...!" 22
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım
Kaynak İşlerinde Kullanılan Robotun Kontrol ve Onarımı 23
Mustafa TAŞYÜREK

GENÇ KIZ ELİ

Kadınlar Eliyle Toplumun Sunulan Can Simidi

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
 - **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
 - **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
 - **Tel:** (312) 419 78 11 • **Faks:** (312) 425 28 01 - 395 22 71
 - **Web sayfası:** www.fisek.org.tr
 - **Çalışma Ortamı Dergisi'nde**
yayınlanan yazılar, resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
 - Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
- **Bu bir HAKEMLİ dergidir.**

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız düzenli olarak gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
 - ISSN 1302-3519
 - **Sayı:** 99, Temmuz - Ağustos 2008
 - **Ücretsizdir**
- **Tasarım ve Baskı:** Yücel Ofset Matbaacılık
Turizm San. Ltd. Şti. Kazım Karabekir Cad. Kültür Çarşısı 7/12
06060 İskitler/ANKARA Tel: (312) 342 31 11 - 12
e-posta: yucelofsetank@superonline.com
Basım Tarihi: 5 Temmuz 2008